

BIBLIOTHECA RHACVSINA

Nr. 2053

Sign. D. 120.

Slovanská knihovna

SLOVANSKÁ KNIHOVNA

3186187445

PJESNICI HRVATSKI

XVI. VIEKA.

131634

Od

Ivana Kukuljevića Sakcinskog.

U ZAGREBU 1867.

Knjigotiskarna Dragutina Albrechta.

77343

Pjesnici hrvatski

XVI. vieka.

Od

Ivana Kukuljevića Sakcinskoga.

Godine 1855. i 1857. priobćio sam u „Nevenu“, a i na pose u dva svezka pod naslovom: „Stari pjesnici hrvatski“*) do trideset životopisa pjesnika XV. i XVI. vieka sa dodatkom njihovih pjesmotvora u izvadku, te sam prekinuo ovo priobćivanje, kad je „Neven“ prestao izlaziti u Zagrebu, preseliv se u Rieku, gdje ga i sasvim nestalo.

Umoljen od mnogih strana, da nastavim moje započeto djelo, odvažio sam se, premda opterećen raznim poslovima, na produženje započete radnje, budući uvjeren, da sve do toga nećemo moći dobiti dobre poviesti književnosti naše, a ponapose pjesništva, dok se neupoznaemo barem ponešto bliže sa sačuvanimi proizvodi starih naših pjesnika, kojih rukopisi i stara tiskana izdanja žalibože sve to više nestaju.

Pjesnici, što dolje sliede, pripadaju svi XVI. veku i razredjeni su kronologičkim redom. Njihovi životopisi crpljeni su ponajviše iz samih njihovih pjesama, pa zatim iz rukopisnih djela Serafina Crve ili Crevića „Bibliotheca Scriptorum Ragusinarum“, i Ignacija Gjorgjića „Vitae et Carmina Ragusinarum“ uz njegove vlastoručne bilješke — kao takodjer iz tiskanih knjiga Sebastijana Dolčia (Sladčića) „Fasti Litterario-Ragusini“, i Franje Appendina „Notizie istorico-critiche sulle antichità storia e letteratura de' Ragusei“. Osim ovih izvora upotriebio sam i neke stare rukopisne ljetopise i razprave, kao i one tiskom priobćene knjige, koje govore o poviesti hrvatsko-dalmatinskoj, ili pojedinih gradova dalmatinskih, kao Dubrovniku, Spljetu, Hvaru, Zadru itd.

Najmučniji posao pri pisanju ovih životopisa jest opredjeljivanje godine poroda i smrti. U naznačenju ovih godina, te istoga vieka, kad je koj pjesnik živio, pogriješili su često gore spomenuti pisci. Tu valja dakle prekapati i sravnjivati mnoge i mnoge knjige, rukopise i listine, dok se koj rok poroda ili smrti pjesnikove sasvim točno opredieliti može. Često je mučno naznačiti i djela, što je koj pjesnik pisao i nakon smrti ostavio, pa i radi toga valja sravnjivati više pisaca, jer jedan napomenu ovo, drugi ono, a kadikad izostavljena su upravo ona djela, koja su još sačuvana, pa slučajno u kakovom god kazalu knjiga ili rukopisa pobilježena. S toga bi i meni teško bilo uzvrditi, da je sve ono podpunoma točno, što sam ja kod nekih pjesnika naveo o roku poroda i smrti i o djelih njihovih.

*) Od ovih svezaka tiskano je na poso samo 200 eksemplara.

Kad nam budu u došasta vremena stari naši, dosad nečuvenim nehajstvom zanemareni povjestnički izvori otkriveni, tek onda moći će se i u tom obziru što točnijega kazati, a sad moramo zadovoljni biti, kad možemo približavajući se pravoj istini, dobrom srećom štogod nagadjati.

Nikola Dimitrić,

r. 1498 ili 1510 † 1553.

O Nikoli Dimitriću, nazvanom takodjer Dmitrić i Dmitrović, objelodanio sam kratki životopis u prvom svezku mojih „Pjesnika hrvatskih“, ali onda nisam još imao pri ruci njegova zaostavša pjesnička djela; te sam jedino nekoliko njegovih priča, kao plod njegova uma, priobćiti mogao. Od onoga vremena, bivši i sâm u Dubrovniku, potražio sam njegove pjesme u samostanu reda sv. Franje, te iz njih dao prepisati veću stranu izvrstnijih njegovih pjesama. Ove razdjeljuju se 1. u pjesni razlike, ljubovne i duhovne, među kojima je i prevod psalma Davidovih. 2. Knjige ili poslanice, t. j. pisma u versih na prijatelje iz raznih krajeva svijeta. 3. Pričice, izuzete iz sv. pisma i Filosofova.

Prvi razred pjesama tiskan je u Mletcih po Nikoli Baškarinoviću na dan 28. Ožujka 1549. godine. Poslanice nisu, na koliko je meni barem poznato, do sada još pečatane, pa ipak je ovo najpoučniji dio Dimitrićevih pjesama, kakovih nalazimo malo u književnosti inih naroda njegove dobe.

Kao putnik, baveći se trgovinom, obišav po moru i po kopnu daleke strane svijeta, osta Dimitrić sve do svoje smrti vjeran domovini svojoj duhom i čuvstvom i jezikom. Ili se bavio u Africi i Aziji, ili u susjednoj Grčkoj, Italiji, ili u Ugarskoj,*) svuda je pjevao na materinskom svom jeziku, svuda je gojio toplu ćut naprema rodnom svomu mjestu i naprama vjernim prijateljima mladosti svoje. Među ovimi najvjernijimi od vjernih bijaše proslavljeni pjesnik Nikola Nalješković, rođak mu po materi Dimitrićevoj Ani Nalješkovićevoj. Za života Dimitrićeva izpjeva Nalješković više pjesama u pohvalu njegovu i više krasnih odgovora na poslanice njegove; a kad godine 1553. prijatelja mu nagla snadje smrt u dalekoj Kandiji, ili kako neki tvrde, u Kreti, tada bijaše opet Nalješković, koj mu smrtnu pjesmu izpjeva u krasnoj poslanici na Petra Hektorovića Hvaranina, u kojoj među ostalim veli:

Pravo bi jaoh danas, moj Petre! da s nami
 Spjevalac narod vas procvili suzami,
 Prika smärt pokoli ne ima milosti,
 Našemu Nikoli Dimitriću da prosti;
 Ni da ga počeka, dokoli bude daj -
 Uživiet pô vieka ljudskoga na svit saj.**)
 Ali daj, čim na svoj bude se vratit stan,
 Nego li u tudjoj zemlji ga nadje dan.
 I vele na dalek oda svih rodjaka
 Prikrati njegov viek u tri dni smärt jaka.

*) Baveći se u stolnom Biogradu ugarskom, gdje ga groznica uhvati, pisa knjigu Nalješkoviću na dan 20. Rujna 1546.

**) Po smislu ove pjesme dalo bi se zaključiti, da oni pravo imadu, koji tvrde, da se Dimitrić rodio godine 1510., a ne 1493., kako sam ja u njegovom životopisu polag Apendinā naveo bio.

Jer kada smislim ja kriposti njegove,
 Mogu reć, bez broja po svietu kē slove,
 Mni mi se čudna stvar, takogaj satárti
 Da je Bog dao zgar toliku moć smárti.
 Nu hvala višnjemu, koji njoj ne da vlas,
 Da bude zač njemu satárti slavni glas
 I pjesni razlike, koje su bez broja,
 Kiem nigdar prilike do danas ne čuh ja.
 Toj samo ne spárži od njega smárt prika,
 Neka se uzdrží njegov glas do vika.
 Tiem kada pride vam ovi glas žalostan,
 Pomisli, jer ni nam na zemlji nije stan.
 Zač razum Platona, ni pjesni Omera
 Ne gleda smárt, ona na svárhu svih tjera,
 Neg samo d o b a r g l a s satárti ne može,
 Jer joj tuj nisi vlas dopustil ti Bože;
 Zašto sve što niče, opet se sve stara,
 Što raste poniče, i brieme sve shara,
 Neg samo jer duša bez svárhe pribiva
 I ka što posluša, toj po viek uživa itd. (Poslanica 29.)

A i veteran tadašnjih hrvatskih pjesnika. mudri pustinjač Mavro Vetraníć, odvaži se u svojoj sedamdeset i jédnoj godini, pri viesti o smrti Dimitrićevoj, podignuti iz svoje zabitne pustinje turoban glas, te mu izpjeva nadgrobnicu, u kojoj medju ostalim veli:

Nu ako ga smárt s nami prie reda razstavi,
 I ovdí ga pod kami u vječni grob stavi,
 Smártna je toj narav, zašto smárt ne gleda
 Milosti, ni ljubav, vremena ni reda,
 Neg tóli bezredno i stare i mlade
 Sve kosi zajedno, u zemlju sve klade.

Nu smártne pohvale, moj Niko gizdavi!
 Zaman su ostale, što teb' tuj ostavi,
 Od smárti od prilike zač nebi taka vlas,
 Da se tvoj u vike zabude pošten glas.
 Glas, kí si ostavil slovit će po vas vik,
 Zač si njim proslavil slovinski naš jezik. itd.

Za moći upoznat se poblíže s duhom i valjanošću našega pjesnika, priobćujemo ovdje neke njegove veoma riedke pjesme iz prvih dvaju gorenačnenih razreda :*)

*) Rukopis, iz kojega se ovo štampa, noviji je priepis, i zato je gdješto jezik preinačen po novijem; osobito mislim, da je na mnogo mjesta i na íe u prepisivanju izmijenjeno. Kada dodje vrijeme, da se naši stari pjesnici podpuno izdadu, moći će se iz podpune zaostavštine laglje za svakoga napose ustanoviti, kojih se valja kritičkih načela držati.

I.

Pjesme duhovne.

1.

Proti taštinam svieta.

O družbo čestita, kijem vrieme u slavi
 Veselo prolita u sladkoj ljubavi
 Razmisli svaki nas, kakav nam nekada
 Na glavi bješe vlàs. kakav li je sada!
 Ako dub promieni lis', kij' mu opane,
 I opet zeleni pokrije svè grane,
 Truhave tej kore, kù vrieme pohara,
 Sakriti ne more tim listjem od zgara. —
 I nami godišta sakriti nije moć,
 Kê trajuć u ništa satiru našu moć.
 Ostav'mo taštine tim, kê nam dava svit,
 Slidmo put istine, kâ nas će sahranit.

2.

Proti bludnosti.

Probud' se čovječe, ter moj svjet usliša'
 Jer vrieme utječe, a smàrt se približa,
 S kojome nitkore, da b' imal vas saj svit,
 Àrvat se nemore, ni manje boja bit.
 Kako sâm znati mož, čtil si, čul i vidil,
 Koliciem jes nje nož. i nje mač zadal cvil.
 Kamo su Trojani, i Gàrci razumni,
 I slavni Rimljani, prilike kojim ni?
 Kamo li ostala gospoda razlika,
 Od kê će bit hvala i slava do vika?
 Jer svake kriposti u sebi imahu
 Ter svojom mudrosti vas taj svit vladahu.
 Sve toj smàrt prikrati i posla pod mač svoj,
 I u prah obrati, ta je moć dana njoj.
 I tako od svieh nas učinit jur ima,
 Eto vidj', čas po čas kako nas vazima.
 O smàrti nemila, gorko ti dieliš plač,
 Ljuta t' je tvâ strila, joh, i tvoj britki mač.
 Mnogi ti trud i jad, kom ne vim nać sliku,
 Prišastja tvoga rad, objaviš čoviku.
 Najliše kad tamni zagleda obraz tvoj,
 A uteć moć mu ni', ni svàrnut stupaj svoj;
 Nij' jedan čas ckniti, neg naglo i hàrlo
 Treba mu 'e doniti pod kosu svè gàrlo,
 Ter griešnik toga dil, iz pakla hoću riet,
 Nebi se povratil, za opet ne umriet:
 Toliku boljezan i čemer priljuti
 Jadovni oni dan u sebi očuti.
 Tko da se poboli, u tuzi toj stoje,
 I Bogu pomoli za griešenje svoje.

Niktore. Toga cić ima se svaki nas,
 Prije neg mu bude prić žalosni oni čas,
 U sarku od zloba boljet i kajati,
 I u svako doba pripravno stajati.
 Cieć toga, brate moj, uztegni tvoju put;
 I svärni stupaj tvoj, ter sledi pravi put.
 Dokle ti jes uzda u ruci, i nje moć,
 Jer kad se razuzda, vladat ju već nie moć.
 Jaoh: jer tko nju slidi, i ovi tužan sviet,
 Prem napred ne vidi, neg se sliep može riet.
 Nu kol' je vidit lip ovi svit nami sad,
 Gorči je, neg nalip, žestočij' negli jad.
 Tim stojat već nemoj u tojzi bludnosti,
 Ka ti je mal pokoj, a truda dal' dosti.
 A kad bi pokoj bil, negli je kako znaš,
 Boles, jad i gork cvil, ki skonča život naš.
 Očito tako svieh ovi svit vara nas
 Da 'e nami rug i smieh i prikor po viek vas.
 Ravan nam put kaže, ki je vas kamenit,
 Ki gladi i maže, po kom nas čini it;
 Jaoh, kojim tužni mi vārvemo na pospieh,
 Jere smo jak kami otvārdnuli u griesieh,
 I pamet pridragu zgubismo, vid i um,
 Jere smo na tragu pogriešil' desni drum.
 Tiem gremo ne znaje, ni kudje, ni kamo,
 A vrieme se traje, kō kratko imamo.
 Eto jur mienismo i vlase i obraz,
 Nu čudi jaoh nismo, kā nam 'e dala poraz.
 Jer da nju pritužni bud'mo promienili,
 Nebismo tač sužni griehom našiem bili.
 Iz kojieh ako nas ne bude izeti
 Za milos višnja vlās, nije nam' živjeti.
 Cieć toga vrieme jes, da budeš pozriti
 K vladaocu od nebes, i njega slediti,
 Ki sina na saj svit ne harči poslat k nam,
 Neka plać jadovit utješit bude nam.
 Ki prija i podni boljezni tolike,
 Nigdjere kojiem ni', nit će bit do vike.
 Na pokon ranjen vas, cieć naše ljubavi,
 Da plati dug za nas, na križ se odpravi.
 Na komu duh pusti, tere nas na pospieh
 Drokunu iz usti goruštieh ize svieh.
 Kroz kû stvar svaki nas da prid njim viek dvori,
 I u plam, hip i čas, jak svieća da gori,
 Ne bismo stoti dil zaplatil' nikadar.
 Toli je velik bil, ki nam je dao dar,
 Jaoh, koji u zabit stavil'smo, mogu riet:
 More li veće bit neharstvo na saj sviet?
 Čudim se, nebesa kako nas još zdärže,
 Ter naša tielesa i s duhom ne spärže.
 Neg Višnji, cieć svoje tārpi nas milosti
 I jošte svakoje dava nam kriposti;

I svaki goj i mir uživat u svemu,
 Da bismo kadgodir na službu bil' njemu.
 I njega hvalili, slavili neprestav,
 I za grieh cvilili, u tuzi svak čas stav,
 Cieć toga već ne ckni, molim te Boga dil,
 Jer naši lete dni, jak vjetar ali stril,
 Nu s molbam njemu sad hotiej se uteći,
 Jadovno, tvojieh rad griehova cvileći,
 Odlučiv od danas ljubiti ga dan i noć
 I u grieh ne upas', da bi znal život oć.
 Njegove milosti, koje su bez broja,
 Nadhode zadosti zgriešenja svakoja.
 Jer da bi veći broj od zloba bil tvojieh
 Neg pieska u morskoj paržini i rib svih:
 On će tvâ ljuveno uslišit moljenja,
 I velja svâršeno oprostiti zgriešenja,
 Tere ćeš mimo toj u milos njemu prit,
 I vječni nač pokoj, kad odješ ovi svit.

3.

Molitva k Jesusu.

Priklono te velmi molju,
 O prislavni moj Jezuse,
 Dopusti mi plać i suze
 Da se od grieha mojieh bolju.
 I da budem tvoju volju
 I zapovied izpuniti
 I svâršeno boj dobiti
 Na ovome tužnom polju.
 Molim ti se rad milosti,
 Milostivni hotiej biti,
 I zgriešenja oprostiti,
 Kako no ih Petru prosti.
 Istinom su težke dosti
 Moje zlobe, i velike,
 Nu su veće bez prilike
 N'izrečene tvê milosti.
 Obârni ve pogled k meni
 Uzmnožiti gospodine!
 Neka sârce mē prosine,
 Svietli pogled i ljuveni.
 Dopusti ve, da u meni
 Ukriepi se ljubav tvoja,
 Neka bude duša moja
 O njojzi se pasti sve dni.
 Dopusti mi tvoju pomoć
 Da kârstjanski živjet budu,
 I neka se grieha bljudu
 Vele tvârdo i dan i noć.
 Dopusti mi zdravje i moć,
 I u miru sve dne biti,
 I na milos k tebi priti,
 Kad sviet budem parjat i oć.

4.

Ljubav božja.

Prije će sviet biti bez pravde i suda,
 I ljudi živiti bez muke i truda;
 Prije će gork biti med, 'sladak jed i naliep,
 I vruć snieg, mraz i led, i oči steći sliep;
 Prije će sva mora prisahnut na sviti,
 I ribe varh gora početi se ploditi;
 Prije će plod roditi panj osiećen, i suh vas,
 I studen bit oganj, kako led, ali mraz;
 Prije će se, natrag moć sve rieke uzvårnut,
 I svietal dan u noć mårklu se obårnut;
 Prije će bårda poč s mjesta i otiti,
 I sunce kriepon oć, da veće ne sviti;
 Prije će biti mir u paklu i pokoj,
 I imat gorska zvir u vodah stanak svoj;
 Prije će sunce zač ondje, gdje izteće,
 I smårti lieske nać, kå mori najpreće; (?)
 Prije će s' nebesa i zemlja sastati,
 I mårtna tielesa nepokoj prijati;
 Negli će ikadar na manje prit ljubav,
 Kå nosi Vişnji zgar ćovjeku nepristav.
 A sve toj, svoje rad milosti n'izmjerne,
 Kå ućknila nij' nikad pomoć prevjerne.
 Tiem nitkor nezgubi ufanje do vika,
 Jer vişnji Bog ljubi do svårhe griesnika.

II.

Iz knjiga poslanih prijateljem.

U Aleksandriji mjeseca Siećnja 1553.

Nikoli Nalješkoviću.

Ti Nalješku Nikoli må knjigo uharli.
 S kiem hljeba i soli mnogo smo proždårli,
 U liepi Dubrovnik, po svietu ki slove,
 I hoće slovit vik, rad pjesni njegove.
 Kud neće živ ćlovik domaknut i proći,
 Gdi nebi minul vik ni u san moć doći.
 Kolike do sade dåržave prodjoh ja,
 I liepe njih zgrade, jur im nie ni broja.
 U kojih što vidih, kazati tko bi htill,
 I život, ki slidih, kratko bi vrijeme bil.
 A sad me ovdj ćes donese neka zgar,
 Gdi ljudem obraz jes bil kako haviar.
 Koji su svi jaci, od mlada do stara,
 Podižu u ruci po deset kantara.

A svaki popiti i proždriet tuj more,
 Što kljuse ponieti na pleću ne more.
 Najliše kad sjedu, platiti gdi ne će,
 Popiju i izjedu prateži triš veće.
 Vadeć iz krinica šakami, što more,
 Kako nempavica (?) gdi žere gdi more.
 Oni t' nestavljaju mahnice pod kupe.
 Negli'm se klanjaju i oko njih kupe,
 Kako oko svetca, tere im čas čine
 I ljudi i djetca i službe još ine.

Bez gaća svi idu, a žene u gaćah,
 Kad ljudi k njim pridu, neka ih nije strah.
 Kêgodier da sile budu im činiti,
 A toj jes u spile beza dna upliti.
 Od grada gvozdene zatvore imaju,
 A ključe dârvene, takoj se vladaju.
 Ovdje ti jes paka najbolja jur cina
 Od mora psovaka do kurvina sina.
 A mnokrat i bati daju se bez plate,
 Nu 'e triebi bježati, jak kad gre konj na te.
 Od njih ti u oči svak od kârstjanina
 Nepravo svjedoći za deset majdina;
 I oni nastoje u târgu varat svih,
 Na rieći ne stoje, neg ako je posao njih.
 Nu sasve još zatoj, kako znaš dobro ti,
 Nalješkoviću moj, velje su dobiti
 U stranah ovizieh, kako su i prie bil',
 Koje su jur mnozieh bogate učinil'.
 Odkud Bnetkom biše tolika imanja?
 Ovdje ih dobiše, u duga njih stanja,
 Cieć toga neohode nigdire sej mjesto
 Negli ga pohode i skoro i često,
 S galiam' i s drievmi, toware tere njih
 Ne lana, kako mi, neg specij' svakojih.
 Naši Dubrovčani zatoj se nehaju,
 Ali ti'm dano nij' da târge te znaju.
 Oni karidjami*) i lanom târguju,
 Dobiti svoje sami družiemâ puštaju,
 A da bi to ne bil', jak Bneci, neću riet
 Bogati da bi bil', ni da bi dobil' svet,
 Nu bi imal' vele već nego li imaju,
 A drugo neću reć, kad me ne prašaju.
 Za te bih vazel znat rodjače pošteni,
 Kako t' se zgodi stat minute ove dni?
 Jer neke drisnice tamo s' vojevale,
 Koe su tužice do smârti mnozim dale.
 Bog da im grieh prosti i da ih po svojoj
 Priveđe milosti, gdi 'e vječni mir i goj.
 Nu tebi, kad kuga nij' mogla vârha doć,
 Manje će t' moć druga dosadit kâ nemoć.

*) Karigiami?

Ti s' kô što kamenik, i neka znaš ovo,
 Veći ćeš imat vik neg dârvo tisovo.
 Od lonce pokli mož manipuo izjesti,
 Kvartijerić, i kokoš, kad budeš gdi sjesti,
 S dobrome družinom na novom parnasu,
 Pripjevaje s vinom guleći kobasu;
 Pak bi bil' griehota i šteta ljubavi,
 Da me tvâ dobrota i razum ostavi.
 Tko bi već u pjesni, neg' ako naš Matko*)
 Pripjeval ljuvezni tač milo i slatko!
 Nu mi 'e strah, da i on skoro će putovat,
 Jer tako umie Ston, tko bude u njem stat.
 Človieku svakomu umriet je draže bil'
 U mjestu onomu, u kom se je rodil.
 Cieć toga, što 'e zato, na lieto tko ide,
 Ako i naš Mato po junce otide.
 Nu njegov neće glas nikadar umrieti,
 Negli će po viek vas na svijetu živieti,
 Rad pjesni, koje on meu Muze vam daje,
 Ljepše neg Arion na ribi plivaje.
 Za rieti ja pravo, i ovo jes mjesto,
 Ne malo nezdravo, u njem se mre često.
 Nu stanje nać u vik na svijetu nemož ti,
 Gdi n'ima dvaš človik neg jednom umrieti.
 Mogal bi život naš bojat se od smârti,
 Gdigodi da ga dvaš nebude satârti;
 Nu jednom samo svak, koji se jes rodil,
 Njetko prie, njetko pak ima nje prijat cvil.
 I ovd i tamo moj Niko razumni,
 Putovat imamo, skriti se moći ni.
 Ljeti se bojim ja, a sada mogu riet,
 Umirem od zdravja, uživam ovi sviet.**)
 Puno ti je sad polje travice i cvitja
 Božanja do volje, jak u srid prolitja;
 Bitve i salate i târstja kupusa
 Naberi bez plate i svari ter kusa'.
 Ovd se konji sad na travu stavljaju,
 I ovd ljudi glad nigdar neimaju.
 Jaganci sad ti su i dobri kozlići,
 Pritusti koji su, i mlieka kablići.
 Najpretlju ti kokoš, kû nemož izjesti,
 Za majdin imat mož, a jaja tridesti.
 Šes osam gârlica uzimaš za dinar,
 A drobnieh sto ptica, ter to nie mala stvar.
 Skorupmi i sirom bieli se pazar vas,
 Dehelom ki mirom dava se, i na čas.
 I druge tustine nahodiš ovdje ti,
 Neg samo slanine nemož nać kupiti.

*) Neznam tko se pod ovim pjesnikom razumievati ima, ako ne Matko Beneša, sin Damjanov, bivši u ono doba na glasu kao latinski pjesnik.

**) Kratko vrijeme iza kako je pisao ove redke, umre naglom smrći u Kandiji.

A ribe mencialin ¹⁾ šestina je dosti:
 Ki nebi majčin sin razpregal tuj kosti.
 Pak ovdi petnes hlib za majdin uzimaš,
 I dati 'e svaki hlib veći, neg tamo dvaš.
 Voda ti bolja jes, negli tamo vino,
 Koje je po šesnes, što išteš ti ino.
 Ostalo t' nij' moći, što 'e ovdi, dat znati,
 Od s'jutra do noći da t' budem kazati.
 Tiem ovdi tko kosti i život ostavi
 Daj u pretilosti svieta se izbavi.
 Neću ti drugo rit, neg kad t' se prigodi
 Izprazan gdiegod bit, liskom me pohodi.
 I poklon od moje Matjelu strane daj,
 To jes, živ ako je, i s Bogom sad ostaj.
 Tisuću pet stotin i peset i tri lit,
 Kako se Božji sin porodi na saj svit.
 Mjeseca, ki novo počima godište,
 Piše se sad ovo, da svak zna što ište.
 U gradu, ki nekada Leksandro kralj stavi,
 Dmitrović ovo sad napisa i spravi.

Miho Bunić Babulinović,

r. oko 1525 † oko 1590.

Miho Bunić rodio se u Dubrovniku oko 1525. Bješe nazvan Babulinović, neznam iz kojega uzroka ako nije možebiti iz toga, što mu se otac po svoj prilici zvao Babulin. Pripadao je porodici vlasteoskoj, od koje u Dubrovniku sedam plemena poznata bijahu. Isto skoro vrijeme živili su s njim u Dubrovniku još tri Miha Bunića ¹⁾, svi tri pjesnici, a među ovimi bijaše Miho Babulinović najpoznatiji i najbolji. Pjevao je pjesme latinske, talijanske i hrvatske, ali dočim onim u prvih dvih jezicima neima sad više traga, sačuvana su njegova hrvatska pjesnička djela, prem da u vrlo riedkih prepisih.

Iz njegova života znamo toliko da je bio čovjek učen, vješt osim gore spomenutih jezika takodjer grčkomu, iz kojega preveđe na hrvatski tragediju Jokastu, što se čuvala negda, kako Crević tvrdi, u knjižnici otaca Ježuvita u Dubrovniku, a sada nalazi se jedan eksemplar u Gajevoj knjižnici u Zagrebu. Bivši suvremenik umom i ljepotom proslavljene Cvieta Zuzorićeve opjevao je poput inih dubrovačkih i talijanskih pjesnika takodjer njezinu ljepotu i njezine umne darove sa više pjesama, a kako Gjorgjić tvrdi, bješe

¹⁾ U drugom rukopisu meزالin.

²⁾ 1. Miho Bunić sin Luke hrvatski pjesnik, bijaše i knez dubrovački g. 1511. Od njegovih pjesama neima sada traga. 2. Miho Bunić sin Mate, pjesnik talijanski i hrvatski, kojega po svjedočanstvu Dolcea (Slačića) razumieva Nikola Vidov Gučetić u svom veleumnom djelu Dello stato delle Repubbliche secondo la mente di Aristotele. Venetia, 1592., p. 396., prem da Crević tvrdi, da se pod ovim Mihom naš Babulinović raznmievati ima. I njegove pjesme hrvatske izgubljene su. 3. Miho Bunić sin Gjone, kojega spominje jedini Serafin Crević (Cerva) u svom rukopisnom djelu: Bibliotheca scriptorum Ragusinorum.

i zaljubljen u nju. Čini se dapače da je veću stranu svojih ljuvenih pjesama izpjevao u njezinu polvalu, nemogavši ju zaboraviti ni onda, kad je daleko od Dubrovnika udata za Florentinca Pesciona usred prekrasne, znanošću i umjetnošću sloveće tada Florencije, sijala kao prva zvijezda ljepote i uma.

U jednoj između ovih ljuvenih pjesama priznaje on, da mu je njezina leposti vazda u pameti veleći:

Lieposti jer tvoje u mojoj spomeni
Krieposno vik stoje, moj cviete rumeni!
Ovako od tebe ter dalek stojeći
Mnim te imat kon sebe, na tebe misleći

Često spominje izriekom i u drugih pjesmah njezino ime, tužeći se u nekih na hladno njezino srce, a u drugih slaveći njezinu ljepotu.

Medju njegove prijatelje možemo brojiti duboko učenoga mudraca Nikolu Vidova Gučetića, i darovitog pjesnika hrvatskog i talijanskog Savu Mišetića Bobalića, na kojega smrt izpjevao Miho g. 1585 hrvatsku nadgrobnicu, dočim Sava za života svoga, njega sa jednim talijanskim sonettom proslavi.

Još jednu nadgrobnicu hrvatsku izpjeva Miho g. 1587 na smrt slavnoga pjesnika Mavra Vetranica, koju sam priobćio niže dole. Oko godine 1590 umre i sâm: ostaviv nakon sebe sliedeća poznata nam rukopisna djela:

1. Pjesni ljuvene 30 na broju.
2. Prošastja od zaludnjega vremena Miha Babulinovića.¹⁾
3. Jokasta, tragedija, prevedena iz Grčkoga.

I.

Pjesni ljuvene.¹⁾

1.

Eto se govori, da višnji s nebi zgar,
I narav, ne stvori zamani niednu stvar.
A ti hoć gospoje! da stoje zamani
Lieposti tej tvoje, kiem sárce mē rani?
Tako se naravi, tako se višnjemu
Tvoj ures gizardi opire u svemu!
Kolik grieh tvâ dika čini toj tvoreći,
Nije toga jezika da može izreći.
Da, kô li vrieme jes, nebrani cieć togaj
Uživat tvoj ures, ki resi vas svet saj;
Er kad se strajati mladi dni man budu
Tad ćeš se kajati po šteti zaludu.

2.

Daleče ovakoj nesreća kad moja
Stavi me na plač moj, ne čuje gospoja,
Sárce mi, kô zlatim' prami, ona zaveza.
Reci joj, što patim š nje draga uresa;

²⁾ Svi noviji pisci, koji su štogod o staroj našoj književnosti pisali priobćili su pogrešno naslov ovieh pjesama, pod imenom „Prošastja zabludnjena ili razbludnjega vremena,“ na mjesto „zaludnjega vremena.“

¹⁾ Iz rukopisa čuvana u mojoj knjižnici pod br. 636, što ga je prepisao Ivan Salatić u prošlom stoljeću.

Ti si š njom svaki čas, skaži joj mē vaje.
 I' kako zli poraz bez nje me skončaje.
 Ako bi nehtila vajmeh! toj slišati,
 Hoteć bit nemila, rieć veće ne trati,
 Neg samo sve cvili, dokle se prigodi,
 Da nas jur pomili i truda slobodi.
 Toli se smiliti ona joh! nebude,
 Odlučmo umriti za uteć tej trude.
 Er vele jes bolje jednome smärt podniet,
 Ner imat nevolje, ter stokrat na čas mriet.

8.

U čem ti sagrieših gospoje svih gospoj?
 Ali er te vārhu svih obljudi sārce ovoj?
 Pače već nego svoj život, joh, pritužan!
 Ter drago lice toj, braniš mi po vazdan.
 Kako san proć ti će taj liepos zaludu,
 Ter ćeš se poslidje man kajat u trudu.
 Tiem prije neg budu srebro vlasi zlati,
 Nemilos prihudu na vrieme prikrati.

10.

Ako je studen led ma vila gizdava,
 Kako me kroz pogled nje oganj skončava?
 Toli je ognjen plam, kako se svaki čas
 Studen mraz ja stvaram, čim vidim nje ukras?
 Mučno 'e znat ljubavi otajna do mire,
 Er vārhu naravi nje se moć prostire;
 Lasno je nu znati, er trudni život moj
 Skoro će skončati ljuveni nepokoj.

13.

Jur na te, a tebi neka se potužu,
 Kad vilo, hvala bi, da t' zaman ja služu.
 Ne hoće toj oni pravedni višnji Bog,
 Ni ljudski razlogi, ni niedan još razlog,
 Nemilos da tvoriš za ljubav i viru
 I da me tač moriš željom, kom umiru.
 Nu. svud ki sve združi, i svietu mir vrati,
 Pravi, čim tko služi, tijem ga jur plati!

14.

Ljubovnik i vila.

Ljub. Dokle dragi tvoj bjeh vilo!
 Ni kij' drugi uživaše
 Tvoje drago lice bilo;
 Čestita me vas sviet zvaše,
 I blažena vārh blaženih.
 Vila. Dokle bjeh ti u milosti,
 Ni kâ druga bila vila
 Uživaše tve lieposti,
 S božicom se promienila
 Nebih, kâ Adona garli.

Ljub. Druge vile sladki pogled
 Moje sàrce sada vlada,
 Smàrt za kù bih svaku i zled
 Podnil, er je liepa mlada,
 Mene u pàrsieh sàma nosi.

Vila. Lica bila, rusih kosi,
 Mladac ljepši ner sunašce,
 Sad mê misli sobom nosi,
 Komu u dar dah sàrdašce:
 Da ga on vlada, gizda moja!

Ljub. Al nu, da se vrati, vilo,
 Naša pàrva ljubav, i ja
 Sej vil' odjem lice bìlo?
 Da s' ti od sad mà gospoja,
 Ja tvoj vjerni rob i sluga?

Vila. Sasve er on suncu odsiva,
 Ti lis, vjetri kim svi kreću,
 S tobom màrtva, s tobom živa,
 Kad bi mi inat taku sreću,
 Hotjela bi pribivati.

16.

Cvieti.

Obasjaj Cviete moj, obasjaj mê oči,
 Sijni mi lice toj od sunca s iztoči.
 Ne bran' mi ljuveni tvoj pogled, ne brani,
 Pogledu tvomu ni' slika zrak sunčani.
 Ne skrivaj ružicu, zgar ljubav kù goji,
 U dragom tvom licu sva rados mà stoji.
 Neka liep tvoj obraz želeći ja pozrit,
 Ne bude joh! poraz smàrtni me umorit.
 Bez tebe sunašca zrak meni ne sviti,
 Bez tvoga joh! lišca ni'e meni živiti,
 A ljubav, kâ gori i u tvom licu sja,
 Da nisam živ, tvori, bez tvoga lica ja.
 Rad toga nemoj krit, kìm sam živ, lice tvoj,
 Inak hoće umrit prevjerni sluga tvoj.

17.

Zec tjeran od hàrta, po polju jur biže,
 Često se obàrta, jeda ga hàrt stiže:
 Ja se tač ozirem prid vilom kad budu,
 A željom umirem, nu sasma zaludu;
 Zašto me nje lice ljuveno ucivil,
 Jakino gârlice kad sokol razdili.
 Mlado se jur vrime u željah iztraja,
 Sliedeći nje ime i liepos od raja;
 U dvorbu mnogo lit toj vili er stoju,
 Ter hotje odoliti, da ništa dostoj.
 Ni drugo u meni željenje niesam rad,
 Ner da bi ljuveni na svietu sudac sad:

Da pridanj za mal čas željno se potužu
 Er svietal nje obraz zamani sve služu.
 Ovo se lje tužu, sliši me okol vàs:
 Zgubi mi jur dušu, a sebi slavan glas.

20.

Kako glas Sirene človika osvoji,
 Tvoja rieč tač mene medena opoji.
 Kako zvier, ka s' zgleda i virom umori,
 Zrak tvoga pogleda u meni tač tvori.
 I kako taj kami, ki gvozdje priteže,
 Tva uza od prami vlada me i veže.
 Ja nebog pritužan, što mogu, ma vilo,
 Neg sve dni bit sužan i cvilit nemilo.

29.

Drobne ptice, i sve zviri, Kê u lugu pribivate, Tako ljubav vas zamiri. Molim, da mi posluh date. Sve na svitu još naravi, Željno molju: mojoj vili Da skazete, u ljubavi Kako mlados moja cvili. Jeda li t' se mnom ne brini, Ni što haje smirit mene, Smiri onu, koja vene, Ime moje da pogine. Koju ljubih vruće toli, Kôj se sobom sam poklonih, I kôj sârce u dan ponih Kê me za nju ljuto boli. Er kad ona mirna bude, Veselo ću tad umriti, Zač ju mislim samiriti, Sârca ljudska čim se žude. Kroz toj molju strane i luge, Koje vidu mû ljuvezan, I kê čuju, tač jadovan Da spoviedam moje tuge; I kê zvieri tuj protiču, Čujući me, kako biesan, Gdi nesrećnu moju pjesan Glasim, i gdi smârt nariću. Trave i bilja, koja zenu, Kê suzami svedj polievam, Koje ronim, i pripievam Vil neharnu, s koje venu.	Ter ju mol'te, da smiliti Na mene se bude sada, I da bude zamiriti Sârce, kê je puno jada. Kê u suzah tužno plove, Kê nemirno sve dni pati, I kê tužnim glasom zove, Da ga bude izvidati. Jere rajska nje ljepota Ima vlasti varhu mene, Da mi skрати smârt života, I da mlados ma povene. Ipak mogu nje krieposti Ugasit mi ove gnjive, I učinit u radosti Moja mlados da poživje. Kad bi mene umorila, Recite mi, smjerno molju, Bili koju čas dobila? Da se smârti daj ne bolju. Ere ako slava koja Njojzi hoće s toga biti, Sad me hoće ruka moja Sažam gârlo zadaviti! Nu ako li niedna slava Ne može joj s toga biti, Da je sârcem twardja lava, Na moj se će plač smiliti. Er nij' sârca tač nemila, Komu sluga vjerno služi, Da da za ta dobra dila, Da u tugah sve dni tuži.
---	---

Tim na svietu sva naravi
 Željno molju: mojoj vili
 Da skazete u ljubavi
 Kako mlados moja cvili.

II.

Iz prošastja zaludnjega vremena.

1.

Sedam opačina.

Neprijatelj pakleni, u priču dim ovoj,
 Htje da se oženi, za imat porod svoj,
 Najliše djevoják, ter da ih namjesti,
 Da se te mogu pak u svoj dom povesti.
 Za svoju domaću: nepravdu oblubi,
 I mnogo za nać ju vremena izgubi.
 I sedam š njom kéeri nesreća njemu da,
 Kê hotje da vjeri, i da ih razuda.
 Pàrva bi oholas, kû dade najbàrže
 Oniem, ki velju vlàs i velju moć dàrže.
 Lakomos druga bi, koju htje podati
 Gradjanom, da ih zubi i nokti prihvati.
 Nevjernos bi tretja, nadvornjim kû dade,
 I posla š njimi tja da grabi i krade.
 Zavidos četvàrta, sviem rukotvornima
 Za ženu da se dà, i osta meu njima.
 A peta bi zvana licemernica, kâ
 Taj čas bi poslana u dom redovnika'.
 Šesta, tašta Slava, koja se udati
 Nehotje, negli sva ženam se htjè dati.
 Sedma bi zla žena, ka ne htje uzeti
 Muža sva vremena, neg podje po svieti,
 Neka ju na volje može svak imati,
 I š njom sve do volje bludnosti prijati.

2.

U pohvalu Cviete Zuzorićeve. *)

Ako tko čudesa vidjeti želi taj,
 Kâ rese nebesa, hod' ovu vil gledaj!
 Gledaj nje ljepotu, iznać ćeš mir tebi,
 I tvomu životu, jak da si na nebi.
 Iz oči izlazi ere nje taka slàs,
 Pri kôj se porazi zabudu svi u čas.
 Izbrana nje liepos svakoga potiće
 Na čas i na kriepos, prid kim' smàrt poniće.
 Tim ko će vik živiet i imat sva dobra,
 Hod' gledaj ovi Cviet, ki sàrce me obra.

*) Iz rukopisa Ignatii Georgii Vitae et Carmina illustrium Civium Rhacusinorum.

Prem ti se ime toj pristoji od cvjeta,
 Gospoje svih gospoj! kâ si ures od svieta.
 Hrane se cvietja sva bistriema vodami
 A rajska liepos tva mojima suzami.
 I sunce grijući zgar cvietje toj goji,
 A tebe gorući uzdasi joh! moji.
 Oto se izbrana cvietja još tuj stave
 Gdi će bit gledana cieć dike i slave.
 Rad toga ures taj, rad koga mrem, gledat,
 Mâ vilo dopuštaj, ter mi ćeš život dat.
 A suze ja moje s uzdasi goruštım,
 Neka te tač goje, ustavit neću tim.

3.

U smärt Mavre Vetranica

1576.

Vila. Čij' su ovo mramori?
 Um. Don Mavra, ki na svit
 Višnjega svedj dvori,
 I spjeva do sto lit!
 Vila. Da, tko su vile ove?
 Um. Muze, ke shraniti
 Prišle su njegove
 Pjesni viek na sviti!

Vila. Zač su s' porušile
 I rek' bi tvore plač?
 Um. Er su izgubile
 Spjevôca vriedna tač.
 Vila. Kû platu on ima?
 Um. Spomenu na svit saj
 Meu ljudim mudrima:
 Na nebu vječni raj!

III.

Iz Jokaste tragedije.

iz grčkoga.

(Sbor prvoga čina.)

Kako pamet, koja mari
 Naglo za čas segaj svita,
 Razlike nam čini stvari,
 Želit dobra vremenita,
 U kih varka jes skrovena.
 Tako da umie razabrati
 Sve zlo prije, ner doć bude,
 I što može dobro dati,
 I sve stvari, koje hude
 Sem životu od umärlih.
 Taj je plaćan u dreselju,
 I tuži se na zlu sreću,
 Ki bi bio u veselju,
 I čutio rados veću,
 Svih česti na sem svietu.
 Štitom bi se od razbora
 I od svieta utvårdio,
 Ter što dava višnji zgora,
 Toj bi s mirom on tarpio,
 I s krieposti od pameti.

Nu se zgadjja, da s većome
 Našom mukom mi ištemo
 Stvar na svietu, potlje kome
 Većma štetni mi budemo,
 Nikad svärhu ne gledajuć
 Eto tkogod bi njekada,
 Ki se oholi nad lieposti,
 Tej bjeguće pak, pun jada
 On uzdisa u žalosti,
 Vidiv privâr, kih ne znaše.
 Tuj gospodstvo drugi že,le,
 Za gopodstvom drugi ginu,
 Ter imaše tuge vele,
 I neizmjernu pak gorčinu,
 Svê dni krativ jadovite.
 Medju nami nije bitja
 U kô veće moţ' ufati,
 Neg u maglu od prolitja;
 Časom sreća sve privrati,
 I radosti naše odnosi!

Er veselje sve od ljudi
 Tko bi stavil s jedne strane,
 A proć njemu poraz hudi,
 I nevolje, kê nas rane:
 Sva taj rados dim je, sien.
 Pravoga je bil daleče
 Velmi puta, tko najprije,
 Da je miran život, reče,
 Puka toga, koji nije
 U vladanju od gradova.
 Er kad svietlos rad je tima
 Ki vladaju, ter se krije,
 Tad i nama mårkne š njima,
 Nit će sunce, da nas zgrije,
 Ni obasja zrakom. milim.
 Er gospoda vik ne mogu
 Zla podnieti mala toli,
 U kom puku nije nebogu
 Štete, koja ne zaboli,
 A svaki se toj dan vidi.
 Tač ludosti, kê stvaraju
 Ti kraljevi u njih biesu.
 Za njih grieha pak plaćaju,
 Ki podložni njima jesu.
 Ter za kriva pravi pati.

Eto vajmeh! kako huda
 Ovu bratju jes potakla
 Na oružje taj požuda!
 Kå je izišla iz dna pakla,
 Er kraljevstvo druga neće.
 Nu, s većijem Poliniće,
 Ganuo se jes razlogom,
 Da u sårđzbi svud obtiće
 Ovoj mjesto s vojskom mnogom,
 Kå iz tudjih vodi strana
 Er u sårcu jedovnomu
 Sva se milos taj izgubi,
 Kome gradu svom rodnomu
 Svak je dåržan, da ga ljubi,
 A nemilos huda nastå.
 Ki mu drago dobit sada
 Od dva brata, mi neboge
 Žene i ljudi segaj grada,
 Skupit ćemo tuge mnoge,
 I kårvi se našom oblit.
 Nu se tebi jaki Bože!
 Utiećemo s molbom hårle,
 Ki pridobit lasno može
 Te Jspoline prike, vårle,
 Brani tvoj puk od zle rati!

Galjazović Marin,

r. oko 1525 † oko 1590.

Galjazović Marin, otac reda sv. Franje, bijaše od vlasteoske kuće, koja se u staro doba preselila iz zahumske zemlje u Dubrovnik, te ovdje osim svoga hrvatskoga imena nosila talijansko ime Galeazzo i Brunjola. O životu Marinovu govore sasvim na kratko Cerva, Dolce i Appendini. Prvi tvrdi, da je živio pod konac XVI. vieka, i da je bio glasovit pjesnik hrvatski („clarus inter illyricos Poetas“), Appendini pako veli o njem, da je živio oko godine 1546. i prvi izmedju Dubrovčana počeo pisati hrvatskom prozom („è il più antico, che scrisse, per quanto io sò, in prosa illirica“). Nu tu se Appendini prevāri, jer ja sâm imadem u svojoj knjižnici rukopis dvaju starijih Dubrovčana, naime Nikole Marinova Ranjine „Pistule, evangjelja i lekcioni, koje se legaju (čitaju) po sve godište na misi“ od godine 1508., pisane latinskim pismeni; i od nekoga nepoznatoga Dubrovčanina „Nauke i čtenja svetaca sa više predmeta bogoslovnoga sadržaja“ rukopis krasno pisan u Dubrovniku sa hrvatsko-bosanskom ćirilicom od god. 1520.

Da je Galjazović napisao u prozi bogoslovno djelo pod naslovom „Pismo o pravoj čovječjoj pobožnosti“, u tom se slažu svi životopisci dubrovačkih pisaca, a. njegov suvremenik Nikola Nalješković, načini dapače u pohvalu ovoga djela sljedeću pjesmu:

U pohvalu pisma gospodina Fra Marina Galjazovića.

Dubrovnik slavni grad blažen se može riet,
 Pokoli u njem sad procavtie ovi cviet,
 Fra Marin od reda Franceska svetoga,
 Koga nam kuća dā Galjaza vridnoga.

Kuća, kâ bez broja ljudi dâ izbranih,
 Kieh mala svies moja neumie izreć svih.
 On pisma sva složi, da Boga proslavi,
 A u nas umnoži plam božje ljubavi.
 Tko želi griehe oć, a steći duši raj,
 Sej pismo dan i noć nepristav razbiraj.
 Jer tko će razlučit istinu od laže,
 Odi će naučit, pismo mu sej kaže.
 U njem će nać duši izvârni razgovor,
 Kako se Bog služi i višnji steće dvor,
 Tiem nitko nekârzmaj nego li za svu moć
 Sve misli ovdi daj, po vas dan i svu noć.

Tudiz Božko,

r. 1529, † 1566.

Tudiz Božko (Natal), sin Jakova, čovjeka ugledna od vlasteoske kuće, koja se doseli u staro doba iz Galipola, rodio se u Dubrovniku god 1529. Bijaše član učene družbe izabranih ili složnih (Concordi), koju utemeljiše u Dubrovniku neki dubrovački književnici ponajviše uplivom Save Mišetića Bobalića. Mihalja Monaldia, Božka Tudiza, Maroja Mažibradića i ostalih.

Rečeni Sava Bobalić, najvjerniji drug Tudizov, izpjeva više talijanskih pjesama u pohvalu njegovu, tužeći mu jade svoje i tražeći od njega lieka i polastice. U jednom sonetu pod naslovom „Al Tudisio“, u kojem moli, da ga izbavi od strašnih muka, koje mu zada ljubav, obećaje, ako mu pomogne, da će mu posvetiti ruku, jezik i srce, veleći:

Tudisio mio! che con si vago gire
 Sai schivar mille torti, e rei sentieri,
 E da queste ombre false ai seren veri
 Per l' erto e dritto calle ognor salire;
 Me, che 'n uno ampio mar di sdegni e d' ire,
 Mi trovo senza duo bei lumi alberi,
 Soccorri, che più omai da suoi si fieri
 Colpi, mal la virtù si può schermire,
 Con quello, onde ti fù sì largo il cielo,
 Valor, discaccia il cieco, e tristo orrore,
 Che la mente m' ingombra, e tien confusa,
 Ed io, tolto che fiam il fosco velo
 Dalla vista, ond' ella è sì rinchiusa,
 Ti sacrerò la man, la lingua e 'l core.

Kad godine 1566 *) naš Božko navršiv jedva 39 godina, dakle u cvatućoj svojoj dobi, ovaj svijet za boljim zamieni, nije se mogao tješiti nad smrću njegovom prijatelj mu Sava Bobalić, i premda izpjeva četiri žalobne pjesme

*) Ovu godinu njegove smrti spominje Cerva u svom djelu „Bibliotheca Scriptorum Ragusinorum“. Ja sam u jednoj staroj dubr. kronici našao o smrti suvremenih Tudiza sliedeće bilješke: „Lucas Natalis de Tudizio obit 28 octobris 1583. — Jacobus Natalis de Tudisio obit 1595 — Nicolaus Natalis de Tudisio obit 1636. — Neznam, da li su ova trojica bili sinovi našega Božka (Natala), ili se pod Jakovom, sinom Božkovim, ima razumievati sam Božko. Onda bi mu bili životopisci izkrivili ime i godinu smrti.“

u smrt njegovu, to ga je ipak spominjao u svakoj skoro pjesmi, u kojoj je tužio za izgubljenimi prijatelji ili za sretnimi dani svojimi.*)

Da je naš Božko bio pjesnik i čovjek mnogo učen (eruditissimus), svjedoči nam Cerva, Appendini i njegov suvremenik Sava Bobalić. Žalibože izgubljena su sva njegova djela, samo sliedeću pjesmicu, za koju neznam ipak za izvjestno, da li je od Božka ili kojega drugoga Tudiza, našao sam u jednom rukopisu.

Nadpis pri poklonu jednoga zàrcala

od

Tudizia.

U zàrcalo ma ljubjena

Sej ljepote gledaš tvoje,

Neka da znaš, da je sjena,

Sve na svijetu liepo što je.

Bobalić Mišetić Savko

r. 1530 † 1585.

Bobalić Savko rodio se u Dubrovniku godine 1530. Otac mu bijaše Mihalj ili po dubrovački Miše, po njem nazvaše suvremenici sina mu Mišetićem. Imao je još petero braće, Gjona, Lovru, Andriju, Sigismunda i Marina, s kojima je živio u najvećoj ljubavi.

Njegova porodica slovila je medju najstarijimi vlasteoskimi kućami u Dubrovniku. Jur za vrijeme hrvatskih vladara proslavili su se neki u boju Hrvata i Neretvana, kao vodje ovih proti Mletčanom. Kasnije spominju se u XII. vjeku dva Bobalića, Mihalj i Nikola, u boju Dubrovčana proti bosanskomu banu Boriću i proti velikom županu raškomu Nemanji i njegovu bratu Miroslavu. Isto tako odlikova se na oružju Vlaho Bobalić za vrijeme cara Sigismunda, a njegov sin Vuk u boju proti bosanskomu kralju Ostoji. Dapače i na polju umnom stekoše dobar glas. Makario Bobalić, opat mlietski, pisac bogoslovni, vješt jeziku jevrejskom, grčkom i latinskom, živio koncem XV. vjeka, zatim Matko Bobalić, na glasu pjesnik latinski i prevoditelj grčkih bogoslovnih djela, napokon Marin Andrijević, kao veoma darežljiv podupiratelj književnosti i umjetnosti, izdajući svojim troškom više djela u različitim talijanskim gradovima i podupirajući mladiće dubrovačke, koji se htjedoše posvetiti umjetnostim.

Kao ogranak takove porodice nasliedio je Savko po naravi hrabru čud, i ljubav za naukom i pjesničtvom, kojemu do smrti ostade vjeran. U mladim svojim godinama bijaše prem vatrene čudi, koja ga po nesreći i u istu tamnicu dovede. Poviest, kako se to zgodi, sačuva nam jedini Ivan Marinov Gundulić u svom talijanskom jeziku pisanom ljetopisu grada Dubrovnika.***) Tu pripovieda Gundulić, kako dne 1. Travnja godine 1546. mladi Savko, sin Miše

*) Rime del nobil uomo Savino del Bobali sordo. Ragusa 1783, p. 84, 94, 98, 99, 102, 109, 111.

**) Annali della nobilissima Repubblica di Ragusa, scritti da Giovanni di Marino Gondola. Vlastoručni rukopis pisca u mojoj knjižnici br. DCIII.

Bobalića (bivši tada šestnaest godina) po bielom danu navali oružjem na Pavla Ivanova Crevića, te ovoga na glavi, ruci i nosu ljuto izrani. Uzrok toga čina bijaše pohlepa za osvetom, budući da isti Crević Savina oca u nekoj svadji tako čusne, da mu je komad brade izčupao. Čim se mladi Sava radi ove ljute uvrede svoga oca osveti, pobjegne u kuću svoga prijatelja Tudiza, nu tu bude uhvaćen i u tamnicu odveden. Premda se kasnije Pavao Crević od rana svojih oporavi i sa Savkom s dobra tako nagodi: da onaj, koji će radi zgodivših se uvreda pravdu podići, 10,000 dinara platiti ima; to je ipak mladi Savko nakon žestokih prepiraka od sudbenoga dubrovačkoga vieća odsuđen: da ima uvriedjenomu Creviću platiti krvarinu, i da se ima s verigami na nogu zatvoriti u tamnicu na šest mjeseci, a zatim prognati iz grada Dubrovnika na vrieme od pet godina.

Ova stroga kazna za prestupak, što ga je žestoki mladić iz najplemenitijega nagona počinio, imala je veliki upliv na sav njegov život. Budući da je, neznamo kojom zgodom, ako ne uprav u vrieme svoga tamnovanja, sasvim oglušio, te iz toga razloga od suvremenika svojih prezime glušac dobio bio, to se je povukao sasvim iz kruga povećega društva, te je skoro sav svoj vjek proživio u zabitnom Stonu, malenom mjestancu države dubrovačke. Tu se je čitanjem klasičkih latinskih i talijanskih pjesnika na toliko uvježbao u talijanskom jeziku, da je postao najboljim talijanskim pjesnikom dubrovačkim, ali uz to bavio se rado i pjesništvom hrvatskim. Bivši u neprestanom, što ustmenom što pismenom obćenju sa tadašnjimi dubrovačkim književnici, stajao je također u tiesnom savezu i sa glasovitimi talijanskimi učenjaci onoga vremena, a poimence sa slavnim florentinskim jezikoslovcem, pjesnikom i povjestnikom Benediktom Varchiom,*) sa učenim Trevizancem Ivanom Amalteom, sa Ferrarezom Nascimbeniom, sa Mletčaninom Venierom, i sa glasovitim Rimljaninom Hanibalom Karom (Caro), vjernim prijateljem mnogih proslavljenih Hrvata, a među ostalimi i Dinka Ranjine, Mihalja Monalda, pjesnika, i neumrloga sitnoslikara Julija Klovija. Među Dubrovčani bijahu Savini najbolji prijatelji: Božko Tudiz i Mihajlo Monaldi, zatim Marin Džrzić, Maroje Mažibradić, Dinko Ranjina, Matko Beneša, Martolica Gjamanjić, Franjo Lukarević, Klement Gučetić, Lucijan Getaldić, Dinko Zlatarić, Ivan i Petar Gradić, Luka Sorkočević, Miho Bunić, N. Salvio, Vlaho Držić slikar, i tri gospodje: Gjulija Bunić, Flora Zuzorić i Laura Batiferi, sve tri spisateljice, te napokon umni pjesnik hvarski Miše Pelegrinović. Sa svimi ovimi bijaše u vječnom duševnom obćenju, što nam ponajbolje dokazuju njegovi talijanski soneti, u kojih govori o njih uznešenom ljubavju, kao o svojih prijateljih, ili oplakuje turobnim čuvstvom njihovu smrt.

Njegovi talijanski soneti, iz kojih se vidi, da je po ukusu onoga vremena slijedio ponajviše duh Petrarke, Ariosta i Boccaccia, jesu ipak najbolje talijanske pjesme, što jih je pjevao hrvatski um; pune su dražesti, tanane čutljivosti, uznosita poleta, i riedke vjerne ljubavi. Oko ove posljednje i oko njeznoga prijateljstva kreće se sav predmet njegovih soneta. Po običaju svih skoro lirickih pjesnika, počne i on tek onda pjevati, kad se zaljubi u neku zlatokosu djevojku, koja mu ne bijaše sasvim sklona. U njezinu hvalu izpjeva nebrojene pjesme talijanske i hrvatske, i premda ne bijaše uslišan od nje, osta joj vjeran sve do smrti, te kad ona dne 15. Ožujka 1564 naglom smrću umre, izpjeva u njezinu pohvalu do šestdeset nadgrobnih pjesama u pregorkoj tuzi za njom.

*) Njegova sakupljena djela izašla su pod naslovom „Bibliotheca classica italiana“ U Trstu g. 1858. i 1859. u dvie knjige.

Sa smrću svoje ljube izgubi Savko u kratak časak sve svoje nade i dražesti, i sve što ga je grijalo i radovalo na svijetu, kako sâm svjedoči, kad veli:

Ahi! che 'n poche ore, e corte
Tutte le mie speranze, e gioie morte
Sono, e tutte le fiamme in tutto spente.

Od toga vremena odalji se još većma od Dubrovnika i od povećih društva, jer što bi god pogledao u gradu, sve bi ga napunilo grozom i tugom.

Ovunque, per trovar, chi 'l tristo core
Conforti, avvien, ch' io gli occhi mesti giri
Per te, Ragusia mia, par ch' io sol miri
Obietti di spavento e di dolore.
Par, che gli uomin, le donne, e gli animali,
L' aria, l' aqua, e la terra e dentro e fuora,
Di tenebre sien pieni, e di martire:
E che l' sol, la 've nasce, anco si mora,
E che 'l ciel più non curi de' mortali,
Nè virtù, ne valor infonda, e 'nspire.*)

Kao što je bio vjeran u ljubavi, tako bijaše postojan i u prijateljstvu; to dokaza ponajbolje svomu najboljemu prijatelju Božku Tudizu, komu osta sa svom dušom privržen od prve svoje mladosti, pa sve do onoga vremena, kad mu prijatelja već odavna hladni grob krivaše. On ga opjeva za života, on ga spominjaše često u pjesmah i nakon smrti. Postojanom ljubavi bijaše odan i ostalim svojim gorespomenutim prijateljem, od kojih neke, kao Petra Sorkočevića, Lucijana Getaldića, Ivana i Petra Gradića, Martolicu Gjamanjića, Hanibala Kara, te Ivana Amaltea i po njihovoj smrti sa soneti proslavi. Isto tako opjeva i smrt svoga otca Mihalja, koji sit života svoga, u dubokoj starosti sa djecom se svojom za uvijek oprosti.

Obični svoj život u Stonu opisa Savko ponajbolje sâm u dvih pjesničkih poslanicah, što jih je pisao u Dubrovnik svojim prijateljem Gjamanjiću, Sorkočeviću i Evandru. Iz ovih poslanica učimo se, da je živio sasvim bezbrižno. baveći se čitanjem osobito djela Aristotela, Bokačija i Ariosta itd., ali samo u jutro i to ponajviše zorom, jer poslije ručka škodilo mu je čitanje očima, zatim bavio se polaženjem crkve, šetnjom, pisanjem i napokon različitom igrom i gledanjem vesela društva; ali o razgovoru malo je i mislio, prvo za to, što je bio gluh, a drugo što ga razgovori ljudski ni najmanje zanimali nisu. O zdravoj Mariji bijaše obično već kod kuće, išav rano spavati.

Svoju bolest gluhoće, koja mu u prvoj mladosti nepodnosljiva bijaše, kako u svojoj hrvatskoj pjesmi „Glušilo“ sam pripovieda, podnašao je kasnije velikom strpljivosti, dapače, kako u jednoj veleumnoj poslanici na Ivana Amaltea, tvrdi, smatrao se za najsretnijega čovjeka što je gluh, već poradi toga, što ga nijedan zlobni i otrovni jezik uznemiriti ni uvriediti mogao nije.

U drugoj poslanici na istoga Amaltea, bavećega se tada u Mletcih, pjeva u hvalu toga divnoga grada, i zavidi prijatelju, što može sa slavnimi učenjaci one dobe, sa Dominikom Venierom, Karlom Dolciom i Jerolimom Rušelliom obćiti i zabavljati se; time pokaže, da nebijaše toli neprijatelj razgovora umnih i učenih, koliko šupljih i praznih, kakovih bijaše valjda dosta u mjestancu njegovu Stonskom.

*) Bobali Rime p. 86.

Ali uz sav bezbrižni i najuredniji život, djelovala je sila toplih njegovih čuti kao i borba duševna i neprestana radnja umna toliko na njegovo tijelo, da je već u 40. godini počela siediti crna mu kosa, kako sâm u knjizi pisanoj nekomu Ćufarinu u Španjolskoj svjedoči, čim veli:

E ch' otto lustri, ch' io nel sono accoglio,
Già mi fan biancheggiar le nere chiome.*)

Duševne pako boli svoje, i jed i otrov tajni, koji većom stranom kroz sav život one prati, koji su od naravi budi na kôm godj udu svoga tiela ozledjeni, opisa on ponajbolje u svojoj prekrasnoj, visoko uznešenoj pjesmi, što ju kao poslanicu posla mladomu svomu prijatelju Maroju Mažibradiću, koju niže dolje priobćujemo.

Bivši član učene „družbe izabranih“ (dei Concordi) u Dubrovniku, koja bijaše ponajviše njegovim uplivom utemeljena, te se sastajala u krasnoj palači, što sada za doganu služi, promicao je napredak iste družbe polag svojih sila i načinio pod svoju starost u njezinu pohvalu jedan sonet pod naslovom: „agli accademici Concordi“, u kojoj proriče učenim članovom družbe, da će jim ime sloviti još u kasno doba po svih krajevih svijeta.

Savko Bobalić umre 55 godina star, po svoj prilici u Stonu. Iza njegove smrti pjevaše mu nadgrobnice hrvatske Miho Bunić Babulinović i Dinko Zlatarić, a talijanske Mihalj Monaldi i biskup Vincencio Giliani. Ovaj posljednji izpjeva dapače više posmrtnih pjesama u hvalu njegovih pjesama na talijanskom, latinskom i grčkom jeziku, što su tiskane pred prvim i drugim izdanjem njegovih talijanskih pjesama. Među ovimi ima i jedna pjesma na Savinu sliku, što je pridana prvomu izdanju istih pjesama, koje nakon njegove smrti rodjena mu braća Šiško i Marin Bobalić godine 1589. u Mletcih kod Aldoa u 4.tini pod naslovom: „Rime amorose e pastorali e satire del magnifico Savino de Bobali sordo, gentiluomo Raguseo“ na svietlo izdadoše.**)

Od hrvatskih njegovih pjesama sačuvane su u rukopisu sljedeće:

1. Jedjupka.
2. Pjesni razlike s poslanicami.
3. Pjesni ljubovne.

Mi priobćujemo ovdje neke iz ova tri razreda, što jih u Dubrovniku prepisasmô, te imamo navlastito o Jedjupki napomenuti, da je ovom pjesmom htjeo Sava nasliediti glasovitu pjesmu istoga imena Andrije Ćubranovića, ali da poput svoga prijatelja Miše Pelegrinovića duh pjesme Ćubranovićeve nadvisio nije, dočim je sa svojimi poslanicami mnoge izvrstne pjesnike nadkrilio.

I.

Jedjupka.

Liepa ti si gospe mila
Rek' bi, trator i ružica
Da ti se je u oba lica
S bilim snigom zamislila.

Str'elovite imaš oči,
Čuh, gdi mē iz njih zrak sàrdašce
Grozno rani jak sunašce,
Tko ga gleda u iztoči.

*) Rime di Bobali p. 153.

**) Po drugi krat tiskane su ove pjesme zajedno sa M. Moualdievimi godine 1788 u Dubrovniku kod Karola Occhia.

Dika, kripas, kâ je u tebi,
 Kažu, da si vilovita,
 Ili, da nis' segaj svita,
 Neg' od višnjih dana s nebi.

Tkogodi si, gospo draga!
 Blagoslovna majka da ti 'e,
 Kâ te rodi blagu tolie,
 Vârhu svega na svit blaga.

Vajmeh brižna što ću rieti,
 Od mladosti segaj grada,
 Ako mene, što je sada,
 I što nazrih, čini mrieti.

Da bi rad'ja, moja kruono!
 Biti tebi sve dni sluga
 Sridi gore, sridi luga,
 Neg' gospodit svit napuno.

Er, čestita mâ gospoje!
 Duem i noćju s tobom hodě,
 I bez brašna i bez vode,
 Bil' bi sita uz lice tvoje.

Kladenac bi u gizdavih
 Tvih očiu bio meni,
 Brašno sâmo u spomeni
 Tvojoj, ljepše dil' oda svih.

Nu ostavlju hvale ove,
 Veće tim se čim pristojju,
 Ner sam moćan da t' ih poju
 Nit za mita, nit darove.

Molit ću te, moja kruono!
 Dopusti mi, da uzidu
 K tebi, da ti sriću vidu,
 I izreku sve napuno.

Er sam tomu veomi znana,
 Ja Jedjupka veoma višta,
 A za platu neću ništa,
 Zasve u tom er mi 'e hrana.

Ne da sumnju, da sve sreće,
 Koje na svit može u vik
 S gara s neba primit čovik,
 Jesu s tobom bolje i veće:

Nu er poznaj, ma liposti,
 Da imaš svoga ljubovnika,
 Da vidju, u njem je li t' slika
 Sve dobrote i kriposti.

Er se veće puta zgodi
 Lipoj, jakno tebi i dobroj,
 Da se združji, u kôm vas broj
 Paklenih se zala plodi.

Lele tojzi! kû nesreća
 Pakiem uzlom igda sveže,

Zač bridak joj mač vik reže
 Sârce, i tjera sve dni smeća.

Zamani je tim bit mlada,
 Dobra, mudra i gizdava,
 I u svakom činu prava,
 A takomu vojnu Lada.

Er se s njome svak čas kosi,
 I nemože da ju vidi,
 A kugodi sliku slidi
 I vârĥ glave svoje nosi;

Koja nebi bil' dostojna,
 Takoj kruoni sve dni služiti,
 A neg' da ju čini tužit,
 Ugrabiv joj draga vojna.

Vaj, nescieni boles ni'edna
 Gora da je, ner viditi,
 Iz kladenca tvoga piti
 Drugih, a bit sama žedna.

Uh, uh, pače tko viek može
 Izriet, kâ je rana i muka,
 Najotrovn'ja striel iz luka,
 Rek' bi, ljuću dat nemože.

Zač ja scienju, gola i gladna,
 Da b' svaka volila stati,
 Neg' nemogši sâma spati
 Privraćav se svu noć hladna.

I sve bi se moglo ovoj,
 Draga gospo priboravit,
 Da ni'e misli, kâ ostavit
 Čas nas neće, ni dat pokoj.

Kâ nam svedj govori,
 Vaj nesreća, čemu s' veće,
 Koga ljubiš, kad te neće,
 Neg' od tebe hudju dvori.

Vazmi dobra, dokle moreš,
 Vazmi zajam, ki dostoji,
 Dokole su danci tvoji,
 Er ćeš pak htjet, kad neuzmoreš.

Zač u obrazu lipos prodje
 Naša, koju satrie vrime,
 A sebi smo i družiem svime
 Mârzke, kad nam staros dodje.

Nije izrieti gospe! moći
 Boles, kâ je u starosti;
 Smišljav danke od mladosti,
 Koje damo zaman proći.

Lele, sram me 'e da govoru,
 Al ću rieti, što nam nije
 Višnji narav dal od zmiye,
 Da možemo smetat koru.

Ter nam nebi toli ljudi
 Vlase tãrli, kako i sade,
 Nu jednako stare i mlade
 Dvorili nas sviem i svu- .

Vazmi gospel svita moga,
 A ne uzdiši, neimaj srama,
 Er pomoći tebi sãma
 U kasnu je uma moga(?)

Odkri meni boles tvoju,
 Er vidalac, neznave nemoć,
 Vik nemože dati pomoć,
 Ni izvidat ranu ikoju.

Zač bi radja, moja kito,
 Tako nebin vik tužiti,
 Tebi za har poslužiti,
 Neg za drago družiem mito.

Kû, od kada mê sunašce
 Vidju, da t' nemože biti,
 Dopustit mi k tebi uziti
 I odkriti svê sãdašce.

Očima mi, gospo, kažeš
 Boles, koju čutiš mnogu,
 Kojoj, ako t' nepomogu,
 Rec' mi paka trikrat: „lažeš“.

Ove dunje i jabuke
 Čudnovate jesu moći,
 Kê sam brala u pô noći,
 Koprenome saviv ruke.

U košulji, i raspasa
 Sama, uza me da nij' duha,
 Ni od vitra čuti čuha,
 Razviv kose sve do pâsa.

Obrativ se na iztok sunca,
 Zvezde, mjesec i nebasa
 Zaklinjući, da uresa
 Učine ih mnogu čudna.

Kê sam riči vãrle tada
 I moguće govorila?
 Nij' vremena od sto dila
 Jedan izrec' moći sada.

Ostavivši ih tim na stranu,
 Stavi pamet gospo ljubka,
 Što ću t' rieti sad Jedjupka,
 Htiv izvidat tvoju ranu.

Uzmi bãrzo kramčić*) jedan,
 U kom prije nebje ništa,
 Ter ga vina od godišta
 Napun', i stav' unj kus meda.

A pak u tom sve jedino
 Štavi varit sve te dunje,
 I čin' da vrê, dokle u nje
 Vas med uvri, i sve vino.

Poslje, komu t' ljubko bude
 Blagovati od njih daj mu,
 Da, sve ostale, razmi sãmu
 Tebe, ostavi i zabude.

I u njegove da vik sãrce
 Nemore stat' druga gospoj',
 Ner ti, da imaš vas mir i goj,
 Do sudnjega dankã od smãrce.

Sada kruno mã biserna!
 Ja ne prosim meni platu,
 Ni u srebru, ni u zlatu,
 Razmi, da t' sam sluga vejrna.

I ako ti dunje moje,
 Što pomogu, mã dušice!
 Dokli budem odi, lice
 Nezabran' mi vidjet tvoje.

I toli t' sam gospo u čemu
 Zabludila, oprosti mi,
 I nã, ove dunje primi,
 Tko tvoj bude, blago njemu!

*) Parvus fornix, piccola cupola.

II.

Pjesme razlike.

Knjiga

Maroju Mažibradiću.

Gizdavomu svim mladiću,
Slavi družbe izabrane,
Maroju Mažibradiću,
Pokloni sij' od mo'je strane.

Od hude nesreće, tko 'e u vik jaoh sužan,
Od svuda pun smeće, boležljiv i tužan,
Nemiran dan i noć,
Ne ufav' vik pomoć;
Komu je plač hrana, a sårce jadovno
Sa svieh prem strana sve jedom otrovno,
Što ć' drugo, da ti dā
Vik na dvor, od jada?
Vaj! pokli ovakoj odluka bi meni,
Vaskolik život moj provodit pakleni,
Cvileći noć i dan,
U javi i u san,
U trudu, u suzah, i vidiv, jadovit
Da moj plač i uzdah bez svårhe ima bit;
I mojoj rani lik
Da neću naći vik:
Zvati smårt nemilu odlučih na moj glas,
Kā ima tuj silu u sebi, i tuj vlas,
Svakoga na saj svit
Od truda izbavit.
Tim smårti! gospoja od svita koja si,
Smili se na moja cviljenja s uzdasi,
Kōga plač s' suzami
Stopil bi tvård kami.
Ukaži smårt tvoju, prikrati zlu boles,
I muku vaj moju, kā me tać spela jes,
I toli kōm trudim,
Da tebe vik žudim.
Učini, da veće na svitu od mene,
Ni od mē nesreće nij' u vik spomene,
Neg' tužno da ime,
Pogine svud svime.
A makar sred pakla meni stan odluči,
Gdi je vik noć mårkla, i gdi se vik muči,
I gdi svak umira
Po sve dni, bez mira.
Bit mi će manji trud, gledaje gdi druzi
Muće se odasvud, i stoje u tuzi,
Neimajuć pokoja,
Jakino tužan ja.
Nu kad me umoriš, vaj! smårti, molim te,
Čin', da sve oboriš i satreš krozi te.

Moć tvoja i slava
 Da se svud poznavala.
 Nemoći najgore, kê imaš, sve pusti,
 Da kolju, da more, da vas svit opusti,
 Da se trag čovika,
 Već ne zna do vika.
 Da nitko tada nij', tko plakat i tužit
 Nebude po sve dni, i k meni pridružit,
 I sa mnom vas vik svoj
 Prijati nepokoj.
 Pak učin', da dodje oganj, sve da spàrži,
 I ništa ne odje, da se vik odârži,
 Ni vidi na svit duh,
 Ner samo kami suh.
 Da more prisuši, i vode svakoje,
 Sve viri izduši, u vodah kê stoje,
 Kamenje da tada
 Izpuca od jada.
 Pak trešnja dnom gori da vode privârne,
 Gradove obori i zemlju razvârne,
 Da sunce na nebi
 Problidi u sebi.
 Da misec i zvizde od gorke žalosti
 Izgube sve gizde, potamne tamnosti,
 Da već dan ne svane,
 Ner tamnos ostane.
 Da se sva nebesa prosidu, i svit vas,
 Duše i telesa, sve pade u propas,
 Gdi oganj vik gori,
 I sve dni trud mori.
 Da truda tad moga ja imam manji dil,
 Gledaje svakoga, gdi pati muku i cvil,
 I sa mnom u pored,
 Gdi dili svaku zled.
 Da tad svak boles pozna, trud i muku,
 Nemir, jad, hudu čes, plać, suze i buku,
 I što je bit blažen,
 I što je poražen!

Odlomak knjige i odgovora

Prijatelju Miši Pelegrinoviću

tužeći se na svoju gluhoću.

(pisano oko 1557)

Mnogo prodje dni i noći,
 Prijatelju moj primili!
 Vele trudnom da nemoći
 Nesreća me tak nadili;

U kôj tužno toli trudim,
 U bolesti bez pristanka.
 Da nij' noći, da nij' danku,
 Kad ne zovu smàrt, i žudim:

Vidiv', gdi mi huda uze
 Sve veselje i razgovor,
 Od žalosti da bi suze,
 Vidivši me pustit mramor.
 Gdi sam kako panj u gori
 Gluh, a mogu riet se i niem,
 Zač govorit ne umiem,
 Ne čuv', gdi se što govori.
 Nu razmisli bolest, muku,
 Jadno sârce, koje čuti,
 Gdi ne čujem, neg' li buku,
 Jakno, gdi se more smuti.
 Ali kad se na planini
 Medju dubje vihar svi je,
 Velmi zbitno, i gusto gdi je,
 Tresku i romon ter učini;
 Još varh svega patim boles,
 Sred ušiu, kâ mi vârti;
 Od kê zgubim i vid i svies,
 Kako gdi mrè tko pri' smârti.

Tim vidarce,*) mnokrat kupih
 Znane žene, kê su i ljudi,
 I vidah se svaciem čudi,
 I bolesti mnoge târpîh.
 Veće puta uši i glavu
 Topih stvarmi razliciem,
 I oblagah u kû travu
 Poli izrieti da ne umiem.
 Zlamenteih zvieri od gore
 Kušah dare ja svakoje,
 I od onieh, lete koje,
 I kê hrani sinje more.
 Kušah ina sva zlamenja,
 Lik u kojieh biti može,
 Riči, trave i kamenja,
 Ništa zlu môm nepomože.
 Nu pomisli, jeli koja
 Bolest veća gdi na sviti,
 Neg' mriet, a ne moć umriti,
 I ne imat čas pokoja!

III.

Pjesni ljubovne.

Dragoj.

Na snigu će cvitje biti,
 I na ledu prije trava,
 Neg' gospoje ma gizdava!
 Ja ću drugu vil ljubiti.
 Ima dubje primaliti
 Stati prije bez zeleni,
 Neg' plamenu moj ljuveni!
 Ja ću drugu vil ljubiti.

K iztoku će sunce iti,
 Svârnuv konje nazad svoje,
 Pri'e neg draga ma gospoje!
 Ja ću drugu vil ljubiti.
 I ribe će pri'e letiti,
 Ptice plavat sinje more,
 Stati rike, hodit gore,
 Neg' ja tebe neljubiti.

Odgovor djevojke.

Žarko sunce pri'e će biti
 Bez svitlosti, a bez trava
 Polja stati prigizdava,
 Neg' ćeš mene ti ljubiti.
 I prije će primaliti
 Slavic zabit sred zeleni
 Glas pivanja svoj ljuveni,
 Neg' ćeš mene ti ljubiti.

Udovac će prije iti
 Titon, zgubiv dobro svoje,
 Lice drage sve gospoje,
 Neg' ćeš mene ti ljubiti.
 Okolo će pri'e letiti
 Plavi, brodit neće more,
 Pače pri'e po varh gore,
 Neg' ću tebe ja ljubiti.

*) Liečnike.

Nevjera.

Sarce mi je puno jada, ne umiem ti razlog rieti,
 Smeća huda mnome vlada, nij' mi živet ni umrieti,
 Jer se čudim, u mom bitju gdi se dobro mē privrati,
 Zima mi je u prolitju, sunce mi se natrag vrati.
 Vedrina se moja smuti, mokri daždi suše zemlju,
 A veselje u plač ljuti, pokoj u trud i nevolju.
 Oči imam a slip gredu, zrak se obrati u tamnosti.
 Gorim, stojeć vas u ledu, a slas kušam u gorkosti.
 Ne umijem razlog rieti, od nesreće kâ me tiri,
 Još ću mućec i umrieti, bi nevira mojoj viri.

Jeka.

Oholo pokli tač obraća svoj stupaj,
 Sam sebi reko: plač', od nje drugo ne ufaj.
 „Ufaj“
 Ufanje, goro, sad obećat ti hoće
 Od mene, a gork jad dilit se ne hoće.
 „Hoće“
 Hoće, diš, rec' mi, tko ć' ranu mû bez lika
 Vidati? ovako ljuvena bolnika.
 „Nika“
 Niku mi ti praviš, umnožav meni cvil,
 Zvir li je, što veliš, ali ka gorska Vil?
 „Vil“
 Vili toj od vika odlučih sluga bit,
 Službu mû nje dika hoće li obljudit?
 „Ljudit.“
 Ljuditi, rec', koga; ere sam van sebe,
 Mene, ali drugoga, žudim — znak od tebe?
 „Tebe.“
 Tebi ću zahvalit, slaveći tvê dike,
 Da ljubav ovaj hoće li bit u vike?
 „U vike.“

Mažibradić Maroje,*)

r. 1530, † 1591.

Mažibradić Maroje, nazvan — neznamo iz kojih uzroka — Šuljaga, rodio se u Dubrovniku god. 1530. Otac mu bijaše Ivan, od pučke ali imućne

*) Ovoga pjesnika počeo neki noviji pisci pisati Mašibradićem, što je pogrešno. Ja sam u starih dubrovačkih opornukah i ostalih pismih XVI. vieka svuda našao pisano ovo ime ovako: „Maxibradich“, što se ima čitati Mažibradić; tako ga je pisao i Dinko Ranjina, tako se je pisao i sâm, kako nam staro izdanje florentinsko pjesama Ranjine od god. 1563. svjedoči. Tek kasnije počeo ga neki dubrovački pisci pisati Mascibradich i Massibradić, najnoviji — Mašibradić.

porodice, koja mu ostavi nakon smrti liep imutak, zašto je Maroje u mlade svoje dane mogao bezbrižno živiti ina selu izvan grada Dubrovnika, baveći se neprestano poljskim gospodarstvom i lovom, a pokraj toga osobitom ljubavju hrvatskim pjesničtvom. Stari dubrovački spomenici tvrde, da je bio dapače prvi, koji je naučio Dubrovčane po boljem ukusu graditi i gojiti vrtove, te saditi i rediti inozemna voća i drva. Dinko Zlatarić spominje u nadgrobnoj pjesmi takodjer zasluge Marojeve glede ove struke gospodarske. A Ranjina svjedoči u svojoj 85. pjesmi, da je bio i vješt prirodoslovac, poznavajući bilje i trave i otajna naravi.

U svojoj mladosti čini se, da je bio Maroje veliki veseljak, baveći se mnogo ljubavju, u kojoj nije bio baš sasvim postojan, kako mu svjedoči pjesma pod naslovom „Imena“, u kojoj opjeva dvanaest žena, među ostalimi imenuje i Cvietu, pod kojom razumieva po svoj prilici Cvietu Zuzorićevu, obožavanu gospoju od svih skoro suvremenih joj dubrovačkih pjesnika.

Neimajući zakonite žene živio je s nekom nepoznatom ženom, koja mu rodi tri sina; među ovimi bijaše i Horacio, hrvatski pjesnik na glasu.

Pod svoje starije dane prodje ga volja za pjevanjem, jer ga mine s imućvom i radost i zdravlje, što se može zaključiti iz dviju pjesama Dinka Ranjine*), pisanih Maroju, te iz poslanice ovoga na istoga Ranjinu.

Ranjina, nagovarajući ga neka ndrži mnogo do bogatstva, koje takorado bježi čovjeka, već da prigrlj znanje, i da pjeva nadalje pjesme, kako ih je pjevao u mladosti, veli među ostalim:

Jer znanu nigda glas, još da umre, neumira,
 Da nu se svaki čas to više prostira.
 A bogat, mogu riet, još dobro nemine,
 A on čas mu na svijet saj spomena pogine.
 Bogatac mnogo je bil, kih se sad meu naju
 Spomena sva zgubil, ter se već neznaju,
 A vik će hvaljena bit, ino nemore,
 Meu nami spomena od Šiška i Gjore.**)

Maroje odgovara mu u svojoj poslanici, da je izgubio sav pjesnički duh, jer da nemože pjevati on, koga su satârle jadi, nesreće i bolest, veleći:

„Ako je što bilo
 U mene ikadar, sve se je zgubilo.
 Za tiezim pak, pjesni nij' način da tvori,
 Tko žive s boliezni i koga plač mori,
 Kako ja, ki veće nisam moj, nisam živ,
 Koga su nesreće satârle i gork gnjiv,
 U komu nij' reda, u komu zdravja ni,
 Ki sve smârt pogleda, nemilo kâ mu ckni.

Maroje živio je u tiesnom prijateljstvu osim Dinka Ranjine takodjer sa Savkom Bobalićem, kako svjedoči poslanica ovoga, pisana Maroju i priobćena od mene u životu Bobalićevom, zatim sa Dinkom Zlatarićem, koji mu i nadgrobnu pjesmu izpjeva, sa Franom Lukarevićem — Burinom i sa Viktorom Bessaljićem Baraninom, kancelarom dubrovačkim, u kojega smârt nadgrobnicu izpjeva.

Nakon svoje smârti, koja se zgodi dne 23. Veljače g. 1591.,***) ostavi žalibože u dosta velikom siromaštvu svoga nezakonitoga sina Horacija, koji

*) Dinka Ranjine Pjesni razlike oroj 154 i 155.

**) Razumieva Šiška Menčetića i Gjorgja Dâržića.

***) Ovaj datum sačuva nam rukopis pjesama njegova sina Horacija.

po njegovoj smrti, u kasnije doba, kad bijaše Maroje od svih, te od istih svojih najvjernijih prijatelja zaboravljen, na uspomenu njegovu sljedeću nadgrobnu pjesmu sastavi:

U s m à r t

poštovanoga oca svoga g. **Maroja Mažibradića.**

Dočim dub zeleni leti u dubravi
 Haran je svom sieni, dotle ga svak' slavi,
 A netom sjever zli i zimnja godina
 Lišće mu opali, nitko ga već nezna.
 Tač' i ti moj bore, dočim sien činjaše,
 Za tobom nebore svaki duh bisnjaše.
 A sad si usahnul, ter čovjek na sviet nî,
 Ki bi se spomenul od tvoje prijazni.
 Da kigod reče daj, ovit' se lis kaže,
 Ki ubrah s tebe, znaj, u vrieme najdraže. —
 Nije vidit na sviti sadanjih vremena,
 Tko bi požaliti prijatelja ljubljena.
 Kamo tvoj B u r i n a, toliko ljubljeni?
 Kamo li t' R a n j i n a, vârh u svih žudjeni?
 Kamo li t' ostali, koji te ljuviše,
 Velici i mali? — Svi te sad zabiše! —
 Znam, vriednih pjesnivac ne želiš ti slave,
 Lovoran jer vienac stekó si vârh glave,
 S kojim si sad gori u višnji hram i dvor
 Andriji i Gjori *) za velik razgovor.
 Uživaj u slavi s tom družbom na nebi
 I s viencem na glavi, ki steče po sebi.

Od Marojevih djela sačuvane su do sada u rukopisu samo njegove „Pjesni“ i neke „Poslanice“, od kojih posljednjih tiskana je jedna na kraju od raznih pjesama Dinka Ranjine. Što mi priobćujemo, nije još nikada tiskano bilo.

I.

Pjesni ljubovne.

1586.

Neka vil izbrana, kojoj se može riet,
 U sàrcu môm rana, svih vila kâ je cviet,
 Čim slašću od rieči nadhodi pčela med,
 Jedan put u prieči **) svârn u još u jed,
 K mirisu sladkomu ružice rumene
 Od raja u komu slasti su ljuvene,
 Jer koralj càrljeni i ružu nje usti,
 Kâ se vik rumeni, čini kârv da pusti.
 Koliko da reče, ostavju svaku zled,
 Ovd i vri i teče veća slas, neg je med.

*) Razumieva Andriju Čubranovića i Gjonu Dâržića.

**) svadji.

Dragoj.

Prim' blago sej pjesni, izbrani moj cvite,
 U suzah s boljezni kê ronim krozi te,
 U kih êu plakati na tebe nemilo,
 I pravde pitati u tebe, mâ vilo.
 Da vidju, na tvoj sud činiš li to uprav,
 Dajući meni trud za službu i ljubav.
 Pogledom ti mene napuni ljubavi
 I želje ljuvene, a pak me ostavi,
 Ljubav mi ukaza, i milos obeća,
 Dil moga poraza sad prispie nesreća.
 Jer kratiš tvoj pogled proč meni ti sada,
 A ne vîm za kû zled sârdžba te tač vlada.
 Reci mi krivinu, molim te Boga rad,
 Neka ja poginu za moj grieh odi sad.
 Da veće gledati nebudem tvoj ures,
 Da s mene imati ne budeš kû boles.
 Toli ti nij' milo, da se tvoj zovu ja,
 Reci mi mâ vilo, da veće podjem tja,
 Nu neće toj razlog, a misli ti malo,
 Hoće li višnji Bog, mimo sve ostalo,
 Da najpr'je priblažiš ljubavi čovjeka,
 A pak ga ostaviš, da cvili do vieka.

Jadovit stan.

Neka svak' govori, da na sviet' može bit
 Od moga stan gori, i toli jadovit;
 Toj nije nikako, nit êe bit do vika,
 Da stanje ovako može bit čovika.
 Jer kad sam kon vile, sârece mê očuti
 Jadovne sve strile i čemer priljuti,
 A kad sam na dvori, tućem se noć i dan
 U nesvies po gori, gdi zvirju nije stan.
 Gdje nije zeleni, ni vode ni trave,
 Jeda gdje ljuveni trudi me ostave.
 Nu nije načina u mojoj pameti,
 Da može vik ina misô se vidjeti;
 Jer s groznim suzami tuj pišem nje ime,
 U svaki živ kami, da žive sve vrime.
 Ako li gdje dodju u dubja zelena,
 Upisan tuj odju biljeg nje imena
 Dokoli kami jes i dubje zeleno,
 Žive vik nje ures i ime ljuveno.
 Pak zovem po gori nje ures izbrani,
 Da gora govori i da ga proslavi.
 Jer gore, dubrave i golet kamena
 Jur puna jes slave sve od nje imena.
 A u toj čas mira neda mi nje ljubav,
 Nego me satira, jakino zvierje lav.

I m e n a.

Neka suzim, nek uzdišem,
Na daleče mē radosti,
JAKO ljubim, A NE izdišem
Mogućstvo je tvē ljeposti.

Još nakazni da najjače
Meni se uzmu protiviti,
Ja do vika tebe braće
Dvorit imam i ljubiti.

Još tvâ liepos hitra sobom
Sred razbluDE ŽAli kada,
Mene vječnim veže robom,
Duh moj plieni, sânce vlada.

Jaku liepos, ah jaoh, rit ću,
Tko da može neljubiti,
Za te vazda spravan bit ću
Život smârti promjeniti.

Liepa i mila pčela ako je
Mene upeKLA REkoh tako,
Sladke jesu rane, koje
Medna usta diele ovako.

Kad ugledah cârne oči
Sried lieposti plav rumene,
Zlatan kô LUK REkoh skoči,
Zlatnom strielom ranit mene.

Ah MA REci jaoh ljubice
Već hoću li u pokoju
Kadgod ljubit tvoje lice,
I uživat liepos tvoju?

Sried planine ove biele
Gdje me JAKA pripek'l pârži,
Draga siena jedne JELE
Stravljen život moj uzdržti.

Iznač meNI KÊ pokoje
Ako želiš jaoh u smeći,
Kad je uza me dobro moje,
Onda je pokoj moj najveći.

Dobila je. jaoh, dobila
Tvâ ljepota sânce moje,
ORAdosti draga i mila,
O ljubljena mâ gospoje.

Na sâm pogled lica tvoga
Rob ostô sam vjekoviti,
LiePE REci česti u koga
Da ne budu pridobiti.

Još da nebo doli pade,
Gore i zemlja bude uziti,
Sânce i duša moja RADE
Tebe ljubiti i dvoriti.

Ljuvenoga po sred boja
Natječem se zaman s tobom,
Svedj oSTANE slava tvoja,
Većiem svedj me vežeš robom.

Sladko 'e drago liepo lice
U ljubavi CELivati,
I još sladje mâ dušice
Skrivnu rados uživati.

Nosi i budi svim proljeće
Tvâ ljepota u cvieću,
Sried pârsi ti raste cvieće,
Cvieće CVIETA u tvom licu.

K o p r e n i c i.

Mave koprenice, čim se s' tač polila?

„Tvâ je vil suzice mnom s lica kupila!

A to je plakala, plakala sa svu moć.

Što kad je uznala, er ćeš ti dalek poč,“

Rec' mi, što t' veljaše onda na prozoru,

Kadno te ljubljaše? -- „Ništa, ja t' govoru!“

Joh! kâ bi stvar nova, da t' ništa nehtje riet?

„Samo me cjelova, pak tebi dâ poniet!“

Odkli su s celovi nje suze u tebi,

Na t' splačem i ovi, joh meni, što to bi?

„Razlog je svakoji plač moj s nje mješati,

Da hoć' me gospoji opeta poslati?“ —

Ako j' oć za čas poč mē suze skazati.

„Oto je veće noć, a hoć me čekati.“

Treba je večeras van grada otiti,
 Sad se ću u sij čas opeta vratiti.“
 Ja te ću čekati, istom se ćuj ne ckni.
 „Da hoć' joj poslati veće što po meni.“
 Ovi joj s plaćem moj daj cjelov sa svu moć,
 I reci, s Bogom stoj, ja podjoh, sad ću doć.

S vremenom sve dohodi i odhodi.

S vremenom sve bitje dohodi na vrieme,
 S vremenom i cvieće još podje u sieme.
 S vremenom sunašće zahodi za goru,
 S vremenom vjetarce utiša na moru,
 S vremenom i mrazi pred suncem opanu,
 S vremenom i draži ikad se sastanu.
 Vrieme će i meni satvorit tvû milos,
 Jer me je dovela do smàrti tvâ lipos.

Drugo sunašće.

Vidju ja sunašće drugo sad na sviti,
 Kê čini sàrdašće mē u plam goriti;
 Kê veću moć ima neg sunce od gore,
 Što studen i zima predobit nemore.
 Kê čini još ob noć mē sàrce goriti,
 Od koga nij' se moć ničiem sakriti.
 Komu bih usiljen sa svim se pridati
 I vazda umiljen u svemu slišati,
 Da nebi sàrdašće mē u prah spàržilo,
 To drugo sunašće, to si ti mâ vilo!

II.

Pjesni razne.

U smàrt gospodje N.

U ovom životu, tko hoće poznati
 Umàrlu ljepotu, na me oči obrati.
 Pogledaj na mene, pogledaj s milosti,
 Tere vidj' satrene sve moje ljeposti.
 Gdje bješe prije znak veselih od oči,
 Oto je sada mrak, koji smàrt uzroči.
 Gdje ctijaše ružica i cvieće pribilo,
 Sàmo osta sred lica sad moga bledilo.
 Gledajte ljuveni, i nauk vam bit će,
 Eto grob studeni mû mlados pokrît će.
 I bit ću skoro ja prah, zemlja i pepeo.
 A duša viek božja, kî ju je uzeo.

U smärt gosp. Vittora Bessalia,
po izgubljenju od Bara, kanceliera dubrovačkoga.

Bar slobodan porodi me,
Padva razum poda meni,
Nu Dubrovnik grad primi me
Živa i märtva u svom sieni.

O Dubravo! ti odavna
Pod široke prima grane,
Nebu ugodna, svietu slavna,
Pobieguće kralje i bane.

Tim nij' čudo da i za mene,
Ki, iz sužna grada bježim,
Hrani hladak blage siene,
Pod kôm i sad märtav ležim.

Odi miran u slobodi
Pjevah, vodeć dni čestite,
Duh podje u raj, a vi odi
Mirne kosti počinite.

Menčetić-Matufić Miho.

(Rodj. oko 1530 † 1590.)

Menčetić Miho, po svoj prilici sin Mate Menčetića, i po ovom nazvan od sugradjana svojih Matufićem, rodio se u Dubrovniku oko g. 1530. Kao ogranak slavne vlasteoske porodice, koja podade rodnomu svomu gradu više na glasu pjesnika i držanika, prionu jur za mlada uz nauke, te napredova osobito u znanju jezika grčkoga, latinskoga, talijanskoga, španjolskoga i svoga materinskoga, u kojemu je napisao više pjesama, žalibože izgubljenih. Bijase veliki cjenitelj Platona, duboko učen u svih znanostih, osobito u pravu, često puta poslanik svoga grada kod raznih inostranih dvorova i blagi učitelj mladjih književnika, od kojih mu u znak zahvalnosti, Dinko Ranjina posveti svoje „Pjesni razlike“ a Dinko Zlatarić svoj prevod Tassova Aminte. Umni pjesnici, Savko Bobalić i Miho Monaldi opjevaše ga za života, a posljednji i D. Zlatarić načiniše i na njegovu smrt žalobne pjesme, od kojih ga prvi na talijanskom jeziku oplakiva kao muža velika i kao ponos i čast ovoga vieka, čim veli:

Or, chi non piangerà; poiche la morte
Tolto a 'l gran Menze, già pregio ed onore
Del secol nostro, or di pianto e dolore
Alta cagione!

dočim Zlatarić svoju pjesmu ovako zaključuje:

Matufiću! časti grada Dubrovnika,
Slobodo i vlasti i hvala velika!
Nu tvoga imena ostaje i znanja
Na svitu spomena, kâ neima skoučanja;
S kojom će sloviti u slavi neizmjernoj
I pošten svud biti dom, i rod i grad tvoj.

Sa svojom ženom imao je jedinicu kćer Linju, t. j. Leonoru, udatu za Jera Klisovića, koja u mladosti umre, bivši oplakivana takodjer od D. Zlatarića. Umre, po svjedočanstvu Cerve i Dolce, godine 1590.

Lukarević-Burina Franjo.

(R. 1530 † 1600.)

Lukarević Franjo, nazvan Burina, sin Franje, vlastelina Dubrovačkoga, rodio se u Dubrovniku oko godine 1530. Svršivši u svom rodnom gradu nauke uljudnosti, ode u Florenciju i oblubi tamo pjesništvo talijansko na toliko, da je stao ponajprije pjevati na jeziku talijanskom. Pošto se u Florenciji upozna i oprijatelji sa mladim svojim sugradjanom i kasnijim proslavljenim pjesnikom hrvatskim, Dinkom Ranjinom, prione i sam uz pjesništvo hrvatsko i vrativ se kući, ostade mu vjeran do smrti, premda se je mimo-gred vazda rado bavio s književnošću i pjesništvom talijanskim, latinskim i grčkim.

Osim Dinka Ranjine, koji više pjesama na ime njegovo sastavi, bijahu mu vjerni drugovi i prijatelji Maroje Mažibradić i Savko Bobalić, koji posljednji spominje ga često u svojim talijanskih sonetih, nagovarajući ga sad na pjevanje, kao što je pjevao u Florenciji, sad na ustrpljenje i poniznost, kad bješe uvriedjen u svom čuvstvu, a časom opet slaveći njegove kriepesti i priobćivajući mu duševne svoje boli.¹⁾

Od Lukarevićevih izvornih pjesama sačuvane su jedino neke malene pjesmice, što jih je načinio na hvalu svoga druga Dinka Ranjine, te su ove pjesme tiskane s prieda u najstarijem i najnovijem izdanju Ranjinih pjesama.

Od njegovih prevoda sačuvana je tragedija „Athamanta“ prevedena, kako mnogi tvrde, iz grčkoga,²⁾ i tragikomedija „Vjeran pastier“ od Iv. Guarina (Pastor fido). Napokon spominje njegov suvremenik, Serafin Razzi, u svojoj Dubrovačkoj povjestnici, da je Lukarević preveo i veliku čest Davidovih psalma u versih, ali nekaže, iz kojega jezika.³⁾

Budući da mi prevod Gvarinova „Vjerna pastiera“, koj se u Dubrovačkoj knjižnici Franjevacca nalazi, radi kratka vremena dobiti nemogosmo,

¹⁾ Rime di Savino de Bobali Sordo. Ragusa 1783, p. 109—111.

²⁾ Neki neimenovani životopisac njegova slavna rodjaka i povjestnika Jakova Lukarevića, tvrdi, da je ova tragedija izvorno djelo Franje Lukarevića, što bi se moglo i vjerovati tim više, jer se ime grčkoga pisca nezna, koj bi tragediju Atamantu napisao bio. Copioso ristretto degli annali di Ragusa di Giacomo di Pietro Luccari. Ragusa 1790 p. XXIII.

³⁾ L'illustre signor cavaliere, il signor Domenico di Ragnina e signor Francesco Luccari, amendue eccelenti poeti Toscani, e nella lingua altresì loro. Nella quale il Luccari hà traporati pur' in versi, buona parte de i Salmi Davidici; opera, per quanto dicono gl' intendenti di detta lingua, molto degna e molto rara“. La storia di Raugia. Scritta nuovamente in tre libri da F. Serafino Razzi, dottor Teologo Dominicano. In Lucca per Vinc. Busdraghi 1595. pag. 131.

to priobćujemo samo njegove izvorne pohvalne pjesme iz florentinskoga izdanja Dinka Ranjine od g. 1563, te zatim dva zbora iz tragedije Atamante.¹⁾

I.

Pjesme pohvalne.

1.

Nad prilikom Dinka Ranjine.

Ovo je prilika pjesnioca, ki na svit
 Našega jezika hotje slas objavit;
 Ki pojuć ljuvezni od svoje ljubavi,
 Svih starih sve pjesni za sobom ostavi;
 Njegovo da ime živjet će medju svim,
 Jak' lovor sred zime meu dubjem ostalim.

2.

U pohvalu onoga, ki je priliku upisao.

Da si ti pisat htíl toga moć veliku,
 Koga si ovdi umil upisat priliku,
 Znáj, oči nebi mē vik mogle na sviati
 U n'jedno jur vrime ljepšu stvar vidjeti,
 Nu zasve er toga napisa tvâ kripas,
 Ja sârca sred moga li vidím tuj lipos,
 Er je on u ovih pjesneh htje objavit
 Vridno tač, u kojih sve dni će sve živit.

3.

Dinku Ranjini.

Nije slično, da mene glas tvoje kriposti
 Stavlja meu hvaljene družbe od vridnosti,
 Buduće ja, dragi moj! tamne svim naravi,
 Ne kako, za um svoj, pjesan me tvâ pravi.

Slično jes, i žudi sârce mē da rič tvâ
 Od slavnih kîh ljudi slavu čas pripiva:
 Neka t' tim vječni glas vik slove na svit saj,
 Kad onim podaš čas, kîm se čas prosi taj.

I neka tvê ime na tamne dni ove
 U svako jur vrime slavome njih slove.
 Ako li još uz taj, rad dobre naravi,

I mene razum tvoj za mû čes proslavi,
 Ja ću tim rad živit, i mû čes hvaliti,
 Nu će tvâ hvala bit slavom sva na sviti.

¹⁾ I ova dva zbora moradosmo žalibože pretiskati iz Pucićeve antologije, budući da samu tragediju, što ju ima u rukopisu g. dr. Lj. Gaj, uz opetovanu našu molbu na porabu dobiti nemogismo.

II.

Iz Athamante.

Zbor čina drugoga.

O slavni životu umàrli kî nikad!
 Što, vajmeh nije sad,
 Na svietu živješe,
 Kad hrana njim bješe
 Voda, mlieko i želud, neznajući ni grada
 Ni toga zakona, koji se zna sada;
 I kada svoje dni bez straha vodjahu
 Od dubja u sjeni,
 Na komu razlike ptičice pojahu,
 Želeći od toga
 Pokoja dragoga
 Svakomu dat rados, kû one imahu.
 Tko dobra tvoja taj nečtuje ni hvali!
 Pokoliv obćeno i velik i mali
 Toliku tuj tvoju razmišljav ljepotu,
 Diže sad i scieni u svomu životu!

Nebješe u tebi skuposti vidjeti,
 Kâ sada na sviati
 Za zlato veliko
 Može jur toliko
 U ljudi, kê vlada neznanje i sliepos;
 Ni prava da je toj, dâržaše ti liepos,
 Nu dârži i veli,
 Ki hvaljen i cienjen od mnoštva bit želi;
 Er miesta neimahu želje tej u sebi,
 Ni bješe za zlu čes
 Navidos, kâ sad jes
 Meu ljudmi, ki ude družimai sebi.
 Ni sreća puziva različno davaše
 Dobra, kâ u svomu kraljevstvu imaše;
 Ni bješe jedan kralj, a drugi rob njemu,
 Nu se svaki kralj zvaše u bitju svojemu.

Niktore jur tada nebješe, da slidi,
 Kako se sad vidi,
 Zaludne tej slave
 Od svieta, kê prave,
 Da su čas i dika ljudskoga živjenja,
 Najveće taj svetlos dragoga kamenja;
 Sjaše neg priprosti
 Mied, u kom nije sad nikakve lieposti;
 Nebješe nemira, ni druge zle volje,
 Kê sada nemilo
 Kroz hudo njih dilo
 Truju svet, kî dobre navidi i kolje;
 Ni sjahu polaće mramorom zidane,
 Ni bjehu odjeće biserom nizane,

Navlašto za gizdu i ures tej, koje
Sprikori nose sad Thebanske gospoje.

Ni ljudi hajahu toliko velik broj
Na službi na svojoj
Od puka imati,
Jak čine sada ti,
Ki no se ponose službeno od ljudi,
Ljudskojzi toj časti,
U kôj sad imaju svietovne sve slasti:
Ter mirno svak u svomu živješe pokoju,
Nastojec, privar njih
Da pada vârhû tih
Zvieri', kê vidjahu za službu za svoju,
Da im se prisvoje, neka onim uzdrže
Život svoj, za koris obćenu ki dârže,
Ter loveć ptičice, i ribe od mora,
Neimahu u svomu živjenju prikora.

Svak sada u zlatu ugasit nastoji
Žedju, kâ već poji,
Što se već uzimlje,
Er zlato nadimlje
I diže čovjeka u misli nesviesne,
Čineći, u njemu žudjenja da biesne,
Želeći cienjen bit,
I druge toga rad na svietu gospodit;
I što već žudi to gospodstvo od svita,
S kim se zla imaju,
Kâ mali poznaju,
To u njem napred već želja ta prolita,
A nezna nesrećan, er tamna huda smàrt
U kratko svakoga na saj svit ima stàrt;
I nije skroven kraj, gdje neće ona doć,
Er joj je Višnji zgar dá taku vlas i moć.

Eto sad odi kralja donieše našega,
Misli jaoh od tega
Gospodstva prem trudna,
U komu pričudna,
Ufaše dobra nać, a nadje sve tuge
Umârli kê pate, i smeće još druge,
Kojim nije prilike.
Oda zla nije bil, nit će bit sve vike,
Što mu sad pomaga svietovna slava taj?
Što svietle haljine?
Kojim ga častaše pošteno svaki kraj,
Ako se nahodi u sebi smeten vas,
Kako mu za grieh svoj obeća višnja vlas.
Kâ mu je stavila za vječne zlotvore,
Ljubav, strah, sàrdžbu i bies, neka ga vík more .

Zbor čina trećega.

Sad, pokli Bogovi
 Hotieše s milosti na svietli grad ovi
 Pogledat, dočim mrak od noći po sebi
 Kaže nam svietli znak od zviezda na nebi,
 Stavi se svak svoje
 Pjesance da poje,
 Hvaleći noć ovu,
 Kû, truda našieh mir, umàrlisvi zovu.

I dalek od nas san
 Da podje, gdi viku ni zora, ni bil dan
 Nesviće, neg siene od viečne tamnosti
 Sve druže, u kîh nij' drugo, neg žalosti:
 I kom se sve hrane
 Pakljene tej strane:
 Neka tuj pribiva
 Čim lašnje svaki nas dobro toj pripiva.

Prika stvar nikoja!
 Nedodji k nam sada, ni strašna taj svoja
 Lica nam svâ kaži, nu ljubav sama ova,
 Kâ sàrdžbu utaži od višnieh bogova;
 Ljubav, kâ čini sad
 Žalosan ovi grad,
 Počinut da bude
 Sried svoje najgore česti, zle i hude,

Sve bjež'te sad od nas
 Žalosti nemile, i daj nam moć i vlas
 Apolo od pjesni, neka nam sad milo
 Hlepi duh, bjesni za slavno toj dilo,
 Kô nam je donila
 Noć ova premila,
 Noć, kû mi slaviti
 Budemo, dokli znak sunca zgar uzsviti.

Eto jaoh, bješe donio
 Bieli dan sve, što nam činiše
 Plakati, a sad noć dala nam ova jes,
 Da bude k nami doć s veseljem dobra čes,
 Čes, kâ nas slobodi,
 Da se zlo nezgodi,
 Od smàrti i glada,
 S česa u svem veseli hodimo mi sada.

Sad posvetilište
 Već zove, kako prije, od djece neište,
 Da nije sám službenik od pravde nemile;
 A noć je trudna lik, u kôj se sve mile
 Radosti nahode,
 Na svietu kê plode

Veselja razlika,
Kâ čine bez tuge živjeti čovika.

Zato mi sad veće
Slavimo noć ovu za milos, kâ neće,
Da nas dan već trudi, neg' da svak' svoja ina
Veselja, kâ žudi svim darim dobrima.
Tako nije dosti.
Za riet nje krieposti,
Jezik naš ovi sâm
Prizovmo na pomoć, slavice jošte k nam.

Slavici od gore,
Najliše ki noćno pjesance svi tvore.
Da budu slaviti i kad je prolitje.
I zimi i liti veselo nje bitje:
Neka toj kad vidi.
Dan njojzi zavidi,
I dan ju isti taj
Upored slavici proslavi na sviet saj.

Eto i kralj naš slavni
Bješe ob dan pun truda, a s njim truda ni,
Sad čeka sinove varh dobar' svih inih,
Na milos kē zove i život sladki njih,
Sad nema već straha
Od puka prij plaha,
Er ga glad nemori,
Tim djela sva svoja veselo sad tvori.

O noći! tvē ime
U ustieh od ljudi da žive sve vrime.

Budinić Šimun.

(R. oko 1532, † oko 1600.)

Budinić ili Budineo Šimun rodio se u Zadru oko god. 1532, i nazva se od rodnoga svoga grada, Zadraninom. Neznamo ništa od njegovih roditelja, ni o tom, kako sprovede prvu svoju mladost. Jedino znamo za izvjestno, da se je za rana posvetio svećeničkomu staležu. Jur godine 1556, dne 25. Veljače imenuje se neki pop Šimun Budinić mansionarom stolne crkve zadarske, koji je primio 4 manja reda svećenička.

Iste godine 1556 bijaše neki pop Šime Budinić i občinski bilježnik ili notar grada Zadra.

Kao pop i občinski bilježnik spominje se to u sudbenih, to u crkvenih knjigah i listinah neki pop Šime Budinić sve do godine 1560, oko kojega vremena postade kanonikom Zadarskim i kancelarom nadbiskupa Zadarskoga Mucia Kalina, koji ga kao takova iste godine uze sobom na crkveni zbor tridentinski.

Godine 1565 bijaše opet isti ovaj Šime sa svojim nadbiskupom na crkvenom zboru Trogirskom, kojemu je predsjedao kardinal Alojzio Kornelio, a taj Budinić vodio pero kao kancelir.¹⁾

Uz čast kanoničku i kancelirsku obnašao je isti Šime podjedno i čast občinskoga bilježnika grada Zadra, barem kao takova nalazim ga u jednom u mene čuvanom prepisu nekoga članka zbora Zadarskoga od god. 1563, u kojem je podpisan „Simon Budineus presbiter, Canonicus Jadrensis, Notarius publicus et Canonicus Archiepiscopalis Jadrensis Cancellarius fideliter exemplavit et subseripsit.“ Kao takov podpisivao se i u kasnijih pismih, sve do godine 1599, koje godine bivši na sinodu zadarskom potpisao se također kao kanonik, kancelir i notar ili bilježnik.

Nu evo sada biede i nevolje. U zapisnicih zbora sv. Jerolima u Rimu našao sam zabilježeno ovo: „A dì 2 Luglio 1581 fatto confessore per la lingua illirica M. pier Simone Budineo.“²⁾ „Tu neima traga ni notaru, ni kancelaru, ni kanoniku. Kad bi naš Šime godine 1581 doista obnašao bio koju god od gorenaznačenih časti, to bi ove po svoj prilici i u zbornom zapisniku sv. Jerolima naznačene bile. Ili, kad bi se ovo doba odrekao bio prvašnjih svojih časti u Zadru, da primi novu čast hrvatskoga izpovjednika u Rimu, nebi ga po svoj prilici Zadranu i crkva Zadarska kasnije na novo priznala bila za kanonika, notara i kancelira.

Nu što je više, sve njegove poznate hrvatske knjige tiskane su za njegova života u Rimu godine 1582 i 1583, a u svih imenuje se jedino popom, te nenapominje ni koju od gore naznačenih časti.

Iz svega toga dalo bi se zaključiti ono, što je već umni naš Frane Kurelac u novom izdanju Budineova preвода Davidovih psalama nagadjao, da su najme u isto doba dva Budinića živila, te da su obadva nosila jedno ime Šime. —

Ali eto sad nove nevolje, jer treba kazati, kojemu od njih pripada slava, što ju je postigao knjižtvom i pjesničtvom hrvatskim. Teško je ondje šta odlučna kazati, gdje neima nikakvih jasnih dokaza ni svjedočba. nu toliko se može ipak reći, da je po svoj prilici pop Šime, koji je godine 1581. živio u Rimu kao hrvatski izpovjednik, bio također pisac onih knjiga hrvatskih, koje su godine 1582 i 1583 pod imenom popa Šime u Rimu tiskom izašle.

Da li je to taj isti pop Šime, koji je godine 1556 u Zadru bio mansionarom i koji je primio isto doba četiri manja reda, te je zajedno bio bilježnikom občinskim?.. to kazati neumijem, ali ako uzmem u obzir onaj napis nepoznatoga pisca na kvieru, kojim je omošan bio snopac Budinićevih pisama, kako nam to naš Frane Kurelac priobćuje, i koji ovako glasi: „Presbiter Simon Budineus veneta auctoritate Jadren. Juratus Notarius. Poeta illiricus“, to moramo onda i opet priznati, da je hrvatski književnik i pjesnik Šime Budinić, bio zajedno i notar Zadarski.

Još na jedno valja nam se obazrieti. U gorespomenutih rimskih zapisnicih upisan je Budinić kao „M. pier Simeone“. Ako mi pismo m. za magister, maestro ili messer uzmemo, nemožemo slovo „pier“ tumačiti za drugo, nego za Piero ili Pietro što će reći Petar, ali pod ovim imenom nespominje se ni onaj Budinić, koji je knjige pisao ni onaj, što je bio kanonikom, notarom i kancelarom; mi moramo dakle ovo slovo uzeti za pogrješku pisca, koji po po svoj prilici htjede napisati „pre“, što će reći pop, pa je napisao „pier“.

¹⁾ Farlati Illyr. Sacrum T. IV. p. 417.

²⁾ Libri delli Decreti della Congregatione illirica S. Hieronimi. A. 1581.

Iz svega toga vidi se dakle, da je skoro sve tamno i neizvjestno, što se tiče našega pjesnika. Niti znamo pravo naznačiti godinu rođenja i smrti njegove, niti umijemo kazati točno, koje je časti obnašao i s kojimi ljudmi obćio, gdje li postojano živio? isti jezik i slog, dapače i pismo i pravopis njegovih tiskanih djela različit je na toliko, da bi se kadikad pomisliti moglo, da su i ta djela dva čovjeka pisala. Jedino što se o našem Šimi za izvjestno tvrditi može, jest: da je bio pop, rodom Zadrani i pjesnik hrvatski.

Ako je naš pjesnik bio doista i kanonik Zadarski, onda znamo, da je umro dne 13. Prosinca 1600, jer u knjizi umrlih plovanije zadarske zapisano je: „13. Dec. 1600. Obito del R. Simon Budineo Canonico, sepolto al domo“. I doista, ako uzmemo na um, da je godine 1597 njegova talijanska knjiga o srbskoj t. j. cirilskoj azbuci, u Mletcih tiskana, pa da je već onda svakako ili u Mletcih ili u Zadru, gdje tada tiskare nebijaše, stanovao, onda je sasvim vjerojatno, da je u Zadru i umro.

Od poznatih njegovih tiskanih knjiga, prva mu je:

1. Pokorni i mnogi ini psalmi Davidovi, sloxeni u slovignski jazich na csislu i miru po Scimunu Budineu popu Zadraniu. In Roma per Franc. Zanetti 1582. 4. stran. 106.

O toj knjizi, koju je g. 1861 iznovice na vidik iznesao Frane Kurelac, progovori isti obširnije u svom predgovoru.

2. Ispravnich za Erei i spovidniici i za pochornih, prenesen s latinschoga jazicha v slovignskii. (Breve Directorio, per Sacerdoti Confessori, e per Penitenti, tradotto da lingua Latina, nella Illirica. In Roma per Francesco Zanetti 1582. 8 stran. 168.

Ovu knjigu preveđe Budineo iz latinske knjige oca Ivana Polanka, bogoslovca družine Isusove. Otac Rafael Levaković, Jastrebarčanin, prepisa i izda istu knjigu Budineova glagolskim pismeni i štampa ju godine 1635 u Rimu slovi sv. zbora za razplodjenje vjere, s predgovorom brata Daniela Grozdeka, malobraćanina države Bosne hrvatske. Napokon pretiskaoa je ova knjiga opet latinskim pismeni u Mletcih g. 1709 po Bartolu Occhi. U oba ova kasnija izdanja preinačen je u koječem jezik i sadržaj Budinićeve knjige, a u izdanju g. 1709 jezik upravo izopačen.

3. Summa nauka hristianskoga složena častnim naučiteglem bogoslovcem Petrom Kanisiem, tumačena iz latinskoga jezika u slovignski i utistena po zapovedi presvetoga oca pape trinadestoga. U Rimu pri Dominiku Baži 1583 u 4. 132.

Znamenito je pojavljenje ova knjiga već s toga, jer je pisana drugim jezikom i pravopisom drugim, nego pomenute knjige Budinićeve. Jezik joj priliči više na slaveno-hrvatski, t. j. na pomiešani jezik pučki i crkveni, a pravopis približuje se današnjemu našem pravopisu, budući da ima jur slova *đ* i *ž*. Iz ovoga nagadjaju neki posve dobro, da je Budinić imao pred sobom i česki prevod ove knjige, koji je u Pragu g. 1559 štampan. Na ovu misao vode još više i neke rieči posve česke, što ih je u toj knjizi rabio naš Budinić.

Budući da jo ista knjiga preštampana još iste godine 1583 cirilicom pod naslovom: *Сумма то іст скъпаніе нмъ сѣбраніе мѡука христіанскога, сло- жено по поутованіюу ѡтцоу Петроу Канисіу Θεολογού, нмъ Богословуу дружини Ісуса, које изъ Влахскога, нмъ Латинскога изника оу словинскимъ изникъ протѣмаліо іст поплъ Шимоуиъ Будинео Задранинъ*, to nas vodi ovo na tu misao, da je ova knjiga po svoj prilici bila napisana za svećenstvo rimske i grčke crkve, te je s toga i njezin jezik prilagodjen više crkveno-slavenskomu jeziku.

Kako bijaše mila ova knjiga osobito rimskomu svećenstvu, svjedoči nam zaključak crkvenoga pokrajinskoga zbora Oglajskoga, koji ju godine 1596

ovako preporuča „Quem (librum) cupimus a clero illyrico frequenter tractari et legi, ut sit haec materna lingua sacerdotibus Illyriae in proutu ad populos docendos“.

4. Kratka azbukvica i kratak kerstjanski katoličanski nauk P. O. Petra Kanisia, složen u slovinski jazik U Rimu 1583. 4. (latinskimi i cirilskimi pismeni). Ovu je knjigu godine 1628 o. Rafael Levaković prešampao glagolicom.

5. Budinei Simonis, Breve istruzione per imparare il carattere serbiano e la lingua illirica, sive brevis institutio ad condiscendum charactere serbicum et linguam illyricam. Venetiis per Ant. Rempazetto 1597 (Horanyi Nova memoria I. p. 625).

I.

Psalmi Davidovi.*)

Psalam 129. De profundis.

Viknuh iz dubine k tebi, o svih viši!
 Gospod gospodine, ti moj glas usliši!
 I ti me utiši, tere uho tvoje
 Prikloni u priši na moljenje moje,
 Grihov koliko je ti hteć zamiriti,
 Gospodine tko je, ki će pritrpiti?
 Rači se smisliti, jer pri tebi ona,
 Kom vsaka možeš ti, jest pomoć siona.
 I tvoga zakona, o gospodine, rad —
 Kako tvâ milost zna, podnih te vazda i sad. —
 Duh je moj trpit rad, i jest potrpio.
 Čić tvoje riči, kadgod je prigrišio;
 I jest vazda bio ufan do jistine
 U te. velmi mio bože gospodine!
 Od otvora zine danice vesele
 Tja dari do tmine noći nevesele
 Ufaj Izraele u gospodina ti,
 U kojem se vele nahode milosti;
 I pri njem je dosti veliko smiljenje,
 I jest u jasnosti pri njem odkupljenje.
 I svek znaj da on je, ki grišnoga dela
 Hoće oskvrnjenje otrt Izraela.
 Sva država vela svita, svi jazici,
 Svi gradi, sva sela, puci svikolici,
 Mali i velici zberite skupšćinu,
 Pét svetoj trojici, z duhom otcu i sinu,
 Trim u jedinici, slavu svu jedinu.

Psal. 1. Beatus vir qui non abiit.

Blaženo jest stanje toga moža, vide'
 Koji na većanje zlobivih ne ide,
 I ki na ulici grišnikov nije stal,
 I ki na stolici zla nauka nij' pal;

*) Po Kurelčevom izdanju.

Nere je uzhotil da samo to želi,
 Ča zakon svet i mil gospodinov veli,
 I ki se jest mučil i trudil u svu moć,
 Da bi se poučil u njemu dan i noć.
 Ta budet kako stup usajen pri vodi,
 Kite, grane i trup ki lipo razvodi,
 Kad vrime pribedi da voćem pronese,
 Obilno uzplodi i korist donese.
 Rič iz njega sve dni na zlo neće 'zletit,
 I čotogodir čini, na dobro mu će bit.
 Ne tako nemili, ne tako; da budut
 Kako prah, pri sili sivera, kad je ljut;
 Unj duhne i rigne, okol njim razvije,
 Iz zemlje ga dvigne, tač da ga već nije.
 Tim nete zlobnici na život ustati,
 Ni veće grišnici z dobrimi većati;
 Pravadnih bo zna put gospodin, a zlobnih
 Hodenje će zginut, kako nepodobnih.
 Nu dakle recmo mu: Slava jedinomu
 Bogu, otcu i sinu i duhu svetomu!
 Kako bi iskonil, sad i vazda budi,
 I na vik, po vse dni, slava mu pribudi!
 I kudgodir vodi žarko sunce plamen,
 Svaki stvor, kigodi nosi križa zlamen,
 Po kopnu i vodi, virno reci: Amen.

Ps. 34. *Judica Domine nocentes me.*

Gospodine! sudi onih, ki me more,
 I na tih se 'zbudi, ki se s manom bore.
 Pojmi mač, vazni ščit, tere se ustani,
 I za meno boj bit srčeno se gani.
 Na tih, ki me gone, tvu silu obori,
 I jak vezom spone vez jih i zatvori.
 Reci duši mojoj: spasenje sam tvoje,
 Ja sam stvoritelj tvoj, ti stvorenje moje.
 Čin' da se posrame, i vrz doli na tle
 Dusi, ki su na me, i ki mi zlo misle.
 Budite kako prah, u ki siver bije,
 I kako lahki mah, kinne vihar vije.
 Ki godi se na moj zal konac zagoni:
 Čini da angel tvoj tiri ga i goni.
 Bud svaki njegov put tma i puzavica,
 I bud mu pogled ljut angelskoga lica.
 Jer mi bez uzroka zli pruglo zadiše,
 Pri komu duboka bi jama, ku skriše.
 I tamo gonise mu dušu nemili,
 Ku velmi zeliše, da bi pogubili.
 U teneto, koga zal se nenadije,
 Čini da se noga njegova udije;
 Zamku, ku mi zadil, bez tvoje bojezni,
 On u nju upadi, on u nju uvezni.
 Ter ću duhom mojim tobom se radovat,
 I spasenjem tvojim dušu osladovat.

Kosti moje, bože! sve te govoriti:
 Tko je, ki se može tebi spodobiti?
 Jer ti nemoćnoga otimlješ silnih ruk
 Človika zaloga, ki nanj pojimlje suk;
 Ti vzmilješ stril i luk udorca smrtnoga
 Na tih, ki, kako vuk, deru ubogoga.
 Na mene se krivi svidoci ustaše,
 I, ča neznadili, svi tanko me 'zpitaše.
 Zloba njihova, kadgodir mene stiše,
 Ja za njih ostro tad obueih vričišće,
 I vazmilih postiti velmi umiljeno,
 I za njih moliti, kako znaš, srčeno;
 Kô moje moljenje za me ćeš uslišit
 Kad njim na spasenje s njih zlobe neće bit.
 Ja se sve radovah o njih prospešnosti,
 I gorko žalovah njihovoj žalosti:
 A oni o zlu môm svi se radovaše,
 Na sajmeš i domom na me sajmovaaše;
 I skupno pristaše obratit me u prah,
 I zlo mi kovaše, kôga se nenadah.
 Bidni odstupiše od bratske ljubavi,
 Kajati se nehtiše, grismi svi gubavi;
 Mnom se narugaše, i na mene kruto
 Zubni poškrktaše nemilo i ljuto.
 Dopustil si dosad mene pečaliti,
 Da' gospodine! kad na me ćeš pozriti?
 Rači povratiti mir u dušu moju,
 I nju veseliti v željenom pokoju.
 Otmî, bože mili, nju meni jedinu,
 Lava ljutoj sili, koji na nju zinu.
 Ter ću tvoje ime skupšćini velikoj
 Hvalit prid svakime, gospodi bože moj!
 Daj o duši mojoj da se neraduju
 Protivnici, ki njoj i meni vražuju;
 Ki nenaviduju mene bez uzroka,
 Tere me kažuju, drug drugu, 'zpod oka.
 Jer podjamni mirno s manom govorahu,
 Da li se nevirno u srcu nošahu;
 I o zlu mišljahu, i jadom 'zgoriše,
 Jer, ki me lovljahu, mene nezadiše.
 Usta razširiše na me vraždevnici,
 I prid manom skriše hudobu zlobnici,
 Ter skupno rekoše: blago! blago! oči
 Naši zatekoše zlo, kô te naskoči;
 Zato nas obtoči radost, jer tvoj obraz
 Grozna suza smoči, sklopio ti srce mraz.
 Sve si gospodine! vidil ove zlobe,
 Njihove prihine, laž i nepodobu,
 Zala i grdobe, kê na me splitaše,
 I jame i grobe, kê mi izkopaše.
 Mnogo si pomučal, mučati već nemoj,
 Ki dosad nisi 'zdal: navisti osud tvoj.

Pri meni blizu stoj, od mene nestupi,
 Da' k meni, bože moj, to bliže pristupi.
 Stani i razgledaj sud, kôga dostoj,
 Ja kî cić pravde vaj podnašam u boju.
 Razgledaj pru moju, i po pravdi mojoj,
 Kû za ljubav tvoju činih, budi sud tvoj.
 K sudu milosrdje vazda li pridruži,
 Protivnikov grdje da me već neruži;
 Da me neuztuži rič glasa ovega:
 Blago nam, jer tuži, da shinismo njega.
 Da nereku: svega hoćemo ga poždrit,
 Dobra svakojega kad lišen bude bit.
 Čini, bože! oni da se posramaju,
 Koji usioni tako me jagmuju,
 I kî se raduju mojemu zlu mnogû;
 Čin' da jih haruja, i da jih ja smogu;
 Tač da se posrame prinoženi biti,
 I u dalje na me da nebudu smiti.
 A radosti siti budite, kîm drago
 Jest moje viditi duhovnoje blago:
 I kîgodir žele, da budem mira sin,
 Recite: bud vele 'zveličen gospodin!
 A moj jezik bit lin neće, sve dni svoje
 Hvaliti veli čin, bože! pravde tvoje,
 Dokle bude osin družit tilo moje,

II.

Iz Ispravnika.*)

O prvoj zapovidi.
 Prvu prekršuje zapovid oni, koji
 V Boga neviruje, sumnji il se dvoji.
 Kî srcem il ustij taji, i kî bludom
 Il razumom pusti jistine božje dom,
 Kî psuje, skušuje, i boga zlo časti,
 Kî stvorenje čtuje i tančine plâsti,
 Kî ima s hudobom nagod il ugovor,
 Kî nima pod sobom tvrd ufanja podpor.
 I kî svitovnoga cića straha, meće
 Dilo pravednoga činjenja za pleće.
 Kî živéc sridu sna, na prilik skotenja,
 Zapovidi nezna svojega spasenja.
 I koji odveće zemaljskia ljubi,
 A nebeska meće od sebe i gubi.

O drugoj.

On drugu zvrćaje zapovid, koji zal
 Bogu ne uzdaje, što mu je obećal.
 Kî krivo prisize, i koji prokleti
 Inih toje dviže krivo se zakleti.

*) Tiskana u Rimu g. 1583.

O tretoj.

Pod kôm jesu zapovidi svete matere crikve.

Tretu prikršuje zapovid nemilo,
 On koji diluje zabranjeno dilo,
 Kî misu ne sliša, ne posti, ne moli,
 I vezan se miša u svetih, oholi ;
 Kî opći s prokletim, mista sveta skverni,
 I kî stvaram svetim silan jest, neverni.

O četvrtoj.

Kî otea nečtuje, ni mu pomoć čini,
 Kî ne počtenuje roditelji ini,
 Kî nemilosti dil neće ubogoga
 Pomoć tvrd i nemil iskrnjega svoga,
 Ni sluša stariega, za dobro zlo vraća,
 Velenja božjega četvrtu rič 'zvrća.

O petoj

(u kôj uzdrži se osma).

Za nenavidnost, smrt, il poraz, kî čini,
 Kî jišće druga strt, i kî mu zlom vini,
 Kî nesklad podtiče, zlo i neprijazni,
 Kî neprav boj stiče, il jine nakazni,
 Nenavidi, svadi, laživo kleveće,
 I osvete vadi; na druga psost meće.
 Druga na grih budi, sebe na pogibil
 Vodi, smrt si žudi, kî bi sam sebe bil,
 Pete krši udi zapovidi nemil.

O šestoj

(u kôj i deveta jest).

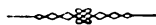
Kî si pridružuje pulteno bludnicu,
 I kî poželuje tuju virenicu,
 Kî bludna govori, kî se u njih sladi,
 Kî takova tvori, i kî o njih radi,
 Zriv, taknuv, migaje, zali ljubodevnik,
 Bogu prigrisaje, sam sebi vraždevnik,
 Smrtno dušu truje, na vičnje zlo vrvi,
 Kî se pomišuje u svojoj u krvi.
 On, koji divstva cvit utrgne divici,
 I kî snu silan bit Krista nevistici,
 I kî negovorni čini grih priveli:
 Svi su ti oporni tomu, čto bog veli.

O sedmoj

(kôj se prilagaje deseta).

Tuje poželiti, šćetu drugu dati,
 Druga privariti, silom uhvatati,

Zavjat, držati, tuja sit nebiti,
 Zlo bogatovati, i lihve tvoriti,
Neprava činiti nagodja z drugime,
 Dobitak pribiti načinom zalime.
I koncem skodnime na druga lagati,
 Putem himbenome jigre jigrovati,
Svoje razsipati: čisto se to vidi,
 Da jest razmitati božje zapovidi.

16. IV. 1906

7

7.34.3

3186187445